

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ — ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ — ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΜΙΣΘΩΝ

Κατὰ πᾶν βῆμα παρατηρεῖ τις ἐν τῇ κοινωνίᾳ τὴν μεγαλειτέραν ποικιλίαν εἰς τοὺς ἐργατικούς μισθοὺς. Εἰς ἄλλα ἔργα μόλις ὁ μισθὸς ἐπαρκεῖ εἰς τὴν στοιχειωδέστεραν συντήρησιν τοῦ ἐργάτου, καὶ εἰς ἄλλα χρησιμεύει εἰς ἀνόρθωσιν τῆς οἰκονομικῆς δυνάμεώς του διὰ τῶν τελειοποιήσεων καὶ ἀποταμιεύσεων τὰς ὁποίας ἐπιτρέπει. Καθὼς παρατηρεῖ ὁ θεμελιωτὴς τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας Ἀδάμ Σμῖθ, πέντε εἶναι τὰ αἷτια τοῦ φαινομένου τούτου, α') ἡ εὐχαρίστησις ἢ δυσαρέσκεια, τὰς ὁποίας αὐτὰ καθ' ἑαυτὰς προσξενούσιν αἱ διάφοροι ἐνασχολήσεις, β') ἡ εὐκολία καὶ εὐθηνία ἢ ἡ δυσκολία καὶ τὸ πολυδάπανον τῆς ἐκμαθήσεώς των, γ') ἡ συνέχεια ἢ αἱ διακοπαίων, δ') ἡ μειζων ἢ ἐλάσσων πεποιθήσις, τὰς ὁποίας ἐμπνέουσιν οἱ ἐξασκούντες αὐτὰς καὶ ε') ἡ πιθανότης ἢ μὴ τῆς ἐπιτυχίας.

Α'. — Οἱ μισθοὶ τῆς ἐργασίας ἀναβαίνουν μὲν ὅσον ἡ κατ' αὐτὴν ἐνασχόλησις εἶναι ὀχληρά, ἀκάθαρτος καὶ περιφρονημένη, καταβαίνουν δὲ ὅσον εἶναι εὐχάριστος, καθαρὰ καὶ τιμημένη. Ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν, καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ὁ ἐργάτης π. χ. τῆς ραπτικῆς κερδαίνει ὀλιγώτερα τοῦ ὕφαντοῦ, ἐν τούτοις καὶ ἡ ἐργασία του εἶναι εὐκολωτέρη. Ἀρ' ἑτέρου καὶ ὁ ὕφαντῆς κερδαίνει ὀλιγώτερα τοῦ σιδηρουργοῦ, ἔχων ἔργον ἂν ἔχι πάντοτε εὐκολώτερον τοῦλάχιστον καθαρώτερον. Καὶ ὁ σιδηρουργός, μολονότι εἶναι τεχνίτης, σπανίως κερδαίνει εἰς δώδεκα ὥρας ὅσον ὁ μεταλλευτὴς εἰς ὀκτώ ὥρας, μολονότι εἶναι ἐργάτης· τὸ ἔργον τοῦ πρώτου, καθαρώτερον καὶ ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον, δὲν ἐνεργεῖται ὑπὸ τὴν γῆν καὶ μακρὰν τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας, ὡς τὸ τοῦ δευτέρου. Ὑπάρχουσιν ἐργασίαι, τῶν ὁποίων ἡ μὲν ὑπόληψις ἐλαττώνει τὸν μισθόν, τὸ δὲ ἀνυπόληπτον τὸν

αυξάνει. Ἀπόδειξις ἡ ἐργασία τοῦ δήμιου, ἣτις σχετικῶς πρὸς τὴν ποσότητα αὐτῆς ἀμείβεται πλείοτερον πάσης ἄλλης ἐργασίας.

Καθόλου εἰπεῖν, ὅσον τὰ ἔργα εἶναι κατὰ φύσιν εὐκόλα καὶ ἐπαγωγὰ, κατὰ τοσοῦτον ἐλκύνουσιν εἰς ἐκτέλεσίν των μείζονα ἀριθμὸν ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων κατὰ συνέπειαν οἱ μισθοὶ ἐλαττοῦνται διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἐργατικῆς προσφορᾶς. Συμβαίνει τότε, ὅτι τὸ παρκαγόμενον ὑπὸ τοιαύτης ἐργασίας, ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ αὐτῆς, πωλεῖται πάντοτε εἰς εὐτελεῖς τιμὰς, μὴ ἐπαρκούσας εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς πενιχροτέρας συντηρήσεως. Ἀφ' ἐτέρου ἡ ἐκτίμησις, τόσον ἡ ἐξ ὑποκειμένου, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ χορηγῶν τὴν ἐργασίαν αἰσθάνεται διὰ τὴν ἐνασχόλησιν αὐτοῦ, ὅσον καὶ ἡ ἐξ ἀντικειμένου, τὴν ὁποίαν ἀποποδίδουσι τὰ λοιπὰ μέλη τῆς κοινωνίας, καθόσον ἀναβαίνει ἢ καταβαίνει, περιορίζει ἢ ἐλαττώνει τοὺς ἐργατικούς μισθοὺς.

Β'. — Ἀναλόγως τῆς εὐκολίας καὶ εὐθηνίας, μεθ' ὧν ἐκμανθάνονται τὰ βιομηχανικὰ ἔργα, διαποικίλονται αἱ ἀποδοχαὶ αὐτῶν. Ὅσον μείζων ἡ δυσχέρεια καὶ ἡ δαπάνη τῆς βιομηχανικῆς κατάρτισεως, τόσον μείζων ὁ μισθὸς αὐτῆς· τάνάπακιν δὲ συμβαίνει, ὅταν εὐκόλος εἶναι ἡ ὀλιγοδάπανος ἡ βιομηχανικὴ ἐκπαίδευσις. Ὅπως ἐπὶ πολυδαπάνου μηχανῆς ἐλπίζεται, ὅτι ἡ χορηγηθησομένη ὑπ' αὐτῆς ἐκτακτος ποσότης ἐργασίας θὰ εἶναι τοσαύτη, ὥστε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν δαπανηθῆν δι' αὐτὴν κεφάλαιον καὶ νὰ χορηγήσῃ τοῦλάχιστον τὰ συνήθη κέρδη, οὕτω καὶ ἐπὶ ἐργάτου πολλὰ εἰς χρόνον καὶ ἐργασίαν δαπανήσαντος, ὅπως ἐκμάθη ἐπαγγέλμα ἀπαιτοῦν ἐκτακτον ἐπιδεξιότητα καὶ πείραν, πρέπει τις νὰ περιμένῃ ὅτι ἡ ἐνασχόλησις αὐτοῦ θὰ τῷ παράσῃ ἐκτὸς τῶν μισθῶν τῆς συνήθους ἐργασίας καὶ ὅσον ἀκόμη ἀπαιτεῖται εἰς ἀποζημίωσίν του δι' ὅλας τὰς δαπάνας τῆς βιομηχανικῆς ἐκπαίδευσέως του σὺν κεφαλαίῳ καὶ τόκοις αὐτοῦ, ἐν χρόνῳ ἀναλόγῳ, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἀβεβαιότητος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ὅπως καὶ τῆς σταθερωτέρας διαρκείας τῆς μηχανῆς.

Ἐπὶ γενικὴν ἔποψιν δυνάμεθα νὰ διακρίσωμεν τὴν ἐργασίαν εἰς ἀστικὴν καὶ ἀγροτικὴν. Ἡ πρώτη ἔχει ἀνάγκην μείζονος

προπαιδείας. Μία ἀξίνη εἰς χεῖρας εὐρώστου ἀνθρώπου τῆς ἐσοχῆς, καὶ ἰδοὺ ἐργάτης δυνάμενος νὰ τεθῆ ἀμέσως εἰς τὸ ἔργον. Διαφέρουσιν οἱ ὅροι τῆς βιομηχανικῆς τῶν πόλεων τελειοποιήσεως. Ὅσον δυσκολωτέρα καὶ μακροχρονιωτέρα αὕτη, τόσον ἀνώτεροι αἱ δαπάναι εἰς μόρφωσιν κατηρτισμένων ἐργατῶν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μαθητείας αὐτῶν, τὸ κέρδος τῆς ἐργασίας των ἀνήκει εἰς τὸν καταστηματούχον, ἡ τροφή δὲ καὶ ἡ ἐνδυμασία των βαρύνει, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, τὰς οἰκογενεῖς των. Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ καὶ ἡ διδομένη εἰς τὸν καταστηματούχον διὰ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ χρηματικὴ ἀμοιβή, ἡ ἕλληψις τῆς ὁποίας ἀντικαθίσταται διὰ παρκαχωρήσεως πλείονων ἐτῶν ἐργασίας ἐν τῷ καταστήματί του, τὰ ὅποια δὲν εἶναι ὀλιγώτερον χρήματα. Ὑπάρχουσι δὲ τέχναι, ἐν αἷς ἡ ἐκπαίδευσις εἶναι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μακρὰ καὶ πολυδάπανος εἰς ἀπόκτησιν τῆς ἐπιδεξιότητος, τὴν ὁποίαν ἡ κοινωνία ζητεῖ παρ' αὐτῶν. Τὴν ἐλευθέριαν ἐπαγγέλιαν εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκουσιν οὕτως ἐξηγουῦνται αἱ μεγάλαι ἀμοιβαὶ τῶν ζωγράφων, τῶν ἀγαλματοποιῶν, τῶν νομικῶν, τῶν ἱατρῶν κλπ.

Γ'. — Ὅσον σταθερωτέρα εἶναι ἡ βιομηχανικὴ ἐνασχόλησις, τόσον ὁ μισθὸς αὐτῆς εἶναι μικρότερος, καὶ τάνάπακιν ὅσον ἀβεβαιοτέρα, τόσον μείζων ὁ μισθὸς αὐτῆς. Ὅλοι οἱ βιομηχανικαὶ ἐνασχολήσεις δὲν εἶναι ἐπίσης συνεχεῖς ὁ ἐργάτης π. χ. τῶν βιομηχανικῶν ἐργαστασίων δύναται καθ' ὅλον τὸ ἔτος νὰ ἐργάζεται, ἐνῶ ὁ λιθοτόμος καὶ ὁ κερκαμεὺς δὲν δύναται κατὰ τὰς παγετώδεις καὶ βροχεράς ἡμέρας νὰ ἐξαικολουθῶσι τὰ ἐκτετῶν ἔργα. Ἀνάγκη λοιπὸν οἱ ἐργάται, τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία διακόπτεται, νὰ εὐρίσκωσιν ἐν τῷ μισθῷ αὐτῶν τὰ ἐφόδια τῆς συντηρήσεώς των καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς ἀργίας. Ἐνεκα τούτου τὰ ἡμερομίσθια τῶν κτιστῶν εἶναι πολὺ ἀνώτερα τῶν διδομένων εἰς τοὺς δυνάμενους νὰ ἐργάζωνται πάντοτε ἀπλοῦς ἐργάτας.

Δ'. — Ὅσον τὰ βιομηχανικὰ ἔργα ἔχουσι μείζονα ἢ ἐλάσσονα ἀνάγκην ἐμπιστοσύνης ἐκείνων, οἵτινες τὰ πληρόνουσι, τόσον οἱ μισθοὶ τῶν χορηγούντων αὐτὰ εἶναι ἀνώτεροι ἢ κατώ-

τεροι. Οί ἐργάται π. χ. τῶν ἀδαμαντοπωλείων λαμβάνουσι μείζονας μισθοὺς ἄλλων ἐργατῶν τῆς αὐτῆς καὶ μάλιστα ἀνωτέρας ἐπιδεξιότητος, ὅπερ δὲν ἐξηγεῖται εἰμὴ ἐκ τῆς ἐμπιστοσύνης τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐμπνεῶσιν, ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρὸς κατεργασίαν διδόμενα αὐτοῖς πολύτιμα εἶδη. Ἡ πρὸς τὸν ἰατρὸν καὶ τὸν δικηγόρον ἐμπιστοσύνη ἐπὶ πολυτιμωτέρων ἔτι ἀγαθῶν, ὡς εἶναι ἡ ὑγίεια, ἡ ζωὴ, ἡ περιουσία καὶ ἡ τιμὴ, ἐξηγεῖ τὰς μεγάλας ἀποδοχὰς τῶν ἐπαγγελημάτων τούτων, αἵτινες ἀναβαίνουν ἐτι μᾶλλον ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν περὶ τὴν κατάρτισιν αὐτῶν δαπανωμένων μεγάλων κεφαλαίων καὶ κόπων.

Ε'. — Ὅλα τὰ βιομηχανικὰ ἐπαγγέλματα δὲν περιστοιχίζονται ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὄρων ἐπιτυχίας. Ὅσον χειροτεχνικωτέρα εἶναι ἡ ἐξάσκησις των, τόσον σταθερωτέρα εἶναι ἡ ἐπιτυχία των ὅσον ἀποτείνονται εἰς ὑψηλότερον κύκλον, τόσον ἡ ἐπιτυχία των καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀμφίβολος. Ὁ νέος σπουδάζων τὴν τέχνην τῆς ὑποδηματοποιίας, θὰ κατορθώσῃ ἐπὶ τέλους, γινόμενος ἐργάτης, νὰ ζῆ ἐκ τῶν μισθῶν αὐτῆς σπουδάζων ὅμως νομικὰ, εἶναι ἀμφίβολον ἂν εἰς ἐπὶ εἴκοσι θὰ προδεύσῃ ἰκανῶς, ὥστε νὰ ζῆ ἐκ τοῦ νομικοῦ ἐπαγγελημάτος του. Ὅπως ἐν λαχείῳ οἱ ἐπιτυγχάνοντες τοὺς κερδαίνοντας κληροῦς ἀπολαμβάνουσιν ὅ,τι στεροῦνται οἱ μὴ κερδαίνοντες κληροῖ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἐν τοῖς ἐπαγγέλμασι, ἐν οἷς δέον νὰ ἀποσύχων εἴκοσιν ὅπως ἐπιτύχῃ εἰς, κερδαίνει οὗτος ὅσα δὲν κερδαίνουν οἱ ἄλλοι. Ὁ δικηγόρος ὅστις δὲν ἀρχίζει ἴσως εἰμὴ κατὰ τὸ 40ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας νὰ ὠφελῆται ἐκ τοῦ ἐπαγγελημάτος του, δέον νὰ εὕρῃ ἐν ταῖς ἀποδοχαῖς αὐτοῦ οὐ μόνον τὴν ἀποζημίωσιν τῆς μακρᾶς καὶ πολυδαπάνου ἐκπαιδεύσεώς του ἀλλὰ καὶ τὰ ἀναλογοῦντα εἰς τοὺς εἴκοσι ἐκείνους συσπουδαστάς του, οἵτινες οὐδὲν πορίζονται ἐκ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτῶν ὅσον μεγάλα καὶ ἂν φαίνονται αἱ ἀποδοχαὶ τῶν εὐδοκίμησάντων δικηγόρων, ἢ πραγματικὴ ἀμοιβὴ αὐτῶν δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον. Ἄρκει δὲ νὰ συγκριθῶσιν αἱ πρὸς μὲρφοσιν καὶ συντήρησιν τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελημάτων δαπάναι πρὸς τὰς διὰ τὴν μὲρφοσιν καὶ συντήρησιν τῶν κοινῶν ἐργατῶν, ἵνα προκύψῃ εὐθὺς ὅτι τὸ

λαχεῖον τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελημάτων σχετικῶς ἀμείβεται γλισχρότερον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ὕλικου κέρδους. Καὶ ἐν τούτοις δὲν λείπουσιν οἱ θικασῶται αὐτῶν διὰ δύο αἰτίας, τὸ μὲν ἐκ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φήμην ἐκείνων, αἵτινες διακρίνονται εἰς αὐτά, τὸ δὲ ἐκ τῆς πεποιθήσεως, τὴν ὁποίαν ἕκαστος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, ἔχει οὐ μόνον εἰς τὰ προτερήματά του ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τύχην του. Ἡ ἔποψις τῆς κοινωνικῆς ἐκτιμῆσεως ἀποτελεῖ σπουδαῖον μέρος τῶν ἀποδοχῶν τῆς ἐργατικῆς ταύτης τάξεως.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ

Ἡ φορολογία τοῦ οἴνου ἀπεκάλυψε πύλας τῆς Ἑλλάδος τὰ ἐλαττωματὰ τῆς. Διάφοροι κοινότητες ἐδειξαν σημεῖα ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ ὄργανισμοῦ αὐτῆς. Ὑποβληθέντος τοῦ ζητήματος τῷ κ. Οἰκονομῷ, ἡ ἐπομένη ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τὸ χωρίον Βιλιβίνας τοῦ δήμου Κερπίνης περιέχει τὴν καθόλου ἔννοιαν:

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΒΙΛΙΒΙΝΑΣ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΕΡΠΙΝΗΣ

Ἐντοιμοὶ ἐργάται τοῦ λαοῦ.

Ἀπυτείνομαι πρὸς ὅλους, διότι τὸ ζήτημα, ὅπερ μοι ὑπεβλήθη ἐκ τῆς κοινότητος ὑμῶν, εἶναι γενικὸν ὅλων τῶν μελῶν αὐτῆς ζήτημα. Τί σημαίνει, ἂν δὲν διέρρηξεν ἡ ἀρχὴ ὅλων τὰς οἰκίας; Ἄρκει ὅτι διέρρηξεν οἰκίας τῆς Βιλιβίνας, ἵνα ὅλη ἡ Βιλιβίνα ἐνδιαφέρεται.

Ἐὰν ἡ ἀρχὴ εἶχε δικαίωμα ἐκ τοῦ νόμου νὰ διαρρήξῃ τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν, ὁ καλλίτερος μεταξὺ αὐτῶν θὰ ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις θὰ ὑπετάσσετο εἰς τὸν νόμον. Ἐὰν ὅμως ἡ ἀρχὴ δὲν εἶχε τοιοῦτο δικαίωμα, ὁ καλλίτερος πολίτης θὰ ἦτο ἐκεῖνος, ὅστις ἤθελε κατὰ τῆς παρανομίας ἀμυνθῆ. Οὐδὲν σημαίνει, ὅτι ἡ παρανομία ἐνεργεῖται ὑπὸ ὄργάνων τῆς ἐξουσίας. Τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἐξέλθωσι ταῦτα τῆς σφίρας τοῦ νόμου, ἀποβάλλουσι τὴν ιδιότητα τῆς ἀρχῆς καὶ περιβάλλονται τὸν χιτῶνα κοινοῦ ἐγκληματίου. Ὅταν λοιπὸν ἐγκληματίει παραβιάζωσι

τὸ ἄσυλον τῆς οἰκίας σας, ἢ καλλιτέρα ἀμυνκ εἶναι διὰ παντός μέσου νὰ τοὺς θέσητε ἐκτὸς αὐτῆς. Ἄνὰ εἰς δυνατὸν νὰ εἶναι ἕκαστος ἀσθενής· ἠνωμένοι ἔλοι, εἰσθε ἀκταβλητοι.

Μοὶ γράφετε, ὅτι ἡ διαρρήξις τῶν οἰκιῶν σας διατάχθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου. Μολονότι γνωρίζω τὴν δικτατορικὴν κερφδίαν ἣτις τὸ κινεῖ, δυσκολεύομαι νὰ πιστεύσω, ὅτι ἡ δύνατο μέχρι τοιούτου νὰ προβῇ. Κατὰ τὸ ἄρθρον 14 τοῦ ΑΤΝ' νόμου τῆς 21 Ἰανουαρίου 1886, οἱ ἐνεργοῦντες τὴν καταμέτρησιν τοῦ ἀδελώτου οἴνου ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέρχωνται ἀκωλύτως εἰς οἰονδήποτε οἰκημα, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑποκρύπτεται οἶνος ἑλλιπῶς ἢ μηδὲως δηλωθείς, «τηροῦντες τὰς διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας». Οὐδεμίαν διάταξιν αὐτῆς ἀναγνωρίζει εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐξουσίαν νὰ διατάσῃ τὴν διαρρήξιν τῶν οἰκιῶν τῶν πολιτῶν δι' ὁποιοδήποτε λόγον. Ὅ,τι ὀρίζει ἡ ποινικὴ δικονομία ἀνήκει ἀκριβῶς εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας. Συνεμορφώθησαν πρὸς τὰ ἐν αὐτῇ ἰσχύοντα οἱ διαρρήξαντες τὰς οἰκίας σας ;

Αἱ διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας (ἄρθρ. 169—173) ἐπιτρέπουσι τὴν κατ' οἶκον ἔρευναν, ὅταν πρόκειται περὶ εὐρέσεως 1) προσώπων κατηγορουμένων ἐπὶ κλοπευγῆματι ἢ πλημμελήματι ἢ εἰδικῇ τινι τάξει πταισμάτων καὶ 2) πραγμάτων ἀφορώντων τὸ σῶμα τοῦ ἐγκλήματος ἢ δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἀπόδειξιν αὐτοῦ. Ἄμα δὲν πρόκειται περὶ τοιούτων περιπτώσεων, περὶ πράξεως δηλαδὴ τιμωρουμένης ποινικῶς ὑπὸ τοῦ νόμου, ἡ ποινικὴ δικονομία δὲν ἐπιτρέπει τὴν εἴσοδον τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας ἐν τῷ ἀσύλῳ τῶν πολιτῶν. Ἐπομένως μὴ ἐπιβάλλοντος τοῦ ΑΤΝ' νόμου ποινὴν τινὰ κατὰ τῶν ἑλλιπῶς ἢ μηδὲως δηλούντων τῶν οἴνων των, ἢ ἐπιτρέψις αὐτοῦ νὰ εἰσέρχωνται οἱ καταμετρηταὶ εἰς τὰς οἰκίας «τηροῦντες τὰς διατάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας» εἶναι ἕλιξ ἀτμοκινήτου εἰς τὸν ἀέρα στρεφόμενος, ὀρισμὸς δηλαδὴ ζῆνου ἐννοίας, ἐξαρτώμενος ἐκ τῆς θελήσεως τῶν ἰδιοκτητῶν νὰ ἐπιτρέπωσιν ἢ νὰ μὴ ἐπιτρέπωσι τὴν εἴσοδον τῶν οἰκιῶν των. Ἐξανγκαστικὸν κύριον πρὸς αὐτογνώμονα εἴσοδον τῶν καταμετρητῶν δὲν ὑπάρχει, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἐν τῇ

χαρακτηριστικῇ ἀφελείᾳ του δὲν ἐπρονόησε περὶ αὐτοῦ ὁ νομοθέτης. Συνέπεια εἶναι, ὅτι εἰσελθόντα διὰ τῆς βίας τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας εἰς τὰς οἰκίας σας, διαρρήξαντα αὐτάς, παρεβίασαν τὸ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ συντάγματος ἄσυλον σας καὶ ὑποκείνται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 469 τοῦ ποινικοῦ νόμου ἐπιβαλλομένην ποινὴν, περιπλέον δὲ εἰς ἀποζημιώσεις τόσον διὰ τὴν προσβολὴν τῶν δικαίων σας, ὅσον καὶ διὰ τὰς ὁποίας ὑπέστητε ζημίαις ἐκ τοῦ ὅτι ἐνατίον τοῦ ἄρθρου 176 τῆς ποινικῆς δικονομίας δὲν διώρισαν φύλακας τῶν ἀνοιχθεῖσῶν οἰκιῶν σας.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐγκλήματος, ἐνσχολεῖ ὑμᾶς ἰδιαιτέρως ἡ φορολογία τοῦ οἴνου, ὅπως ἐπιβάλλεται καὶ ὅπως ἐνεργεῖται αὐτή. Εἶναι παράρτημα τῆς γενικῆς ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ φορολογικῆς καταστάσεως, τὴν ὁποίαν ὄλοι καὶ κοινότητες τῆς Ἑλλάδος πρέπει κατὰ βῆθος νὰ μελετήσουν. Εὐρίσκονται ἐνώπιον συστήματος, τοῦ ὁποίου ὁ τελευταῖος λόγος ἀκόμη δὲν ἐρέθη. Οἱ διαχειρισταὶ τῆς Ἑλλάδος ἔχουσι προσηλωμένον τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς περιουσίας αὐτῆς. Τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν τιμὴν της νομίζουσι, ὅτι δύνανται διὰ φηκτασμηγορίας νὰ ὑπερφλαγγίσουσι. Πόσον μαρὰν ἰδέαν ἔχουσι περὶ τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος! Δὲν ἠξέμερω ἂν δοθῆ αὐτοῖς ὁ χρόνος εἰς περαιτέρω ἐξελίξιν τοῦ τυραννικοῦ σχεδίου των. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι δὲν ὑπάρχει δημοσίαι ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν πράξις, δὲν ὑπάρχει ἰδιωτικὴ, δὲν ὑπάρχει μεγαλεῖον ἢ μηδαιμότης, κολακεία ἢ ἐμπαιγμός, ἐκ τῶν ὁποίων νὰ μὴ ἀνκηκόνηται μίξ γωνία τοῦ κραπετάγματος. Οἱ φῆροι εἶναι ὁ ἀγρός, ἐν τῷ ὁποίῳ κατὰ προτίμησιν ἐπιθυμοῦν νὰ θερίζουσι. Διὰ πᾶν νέον ἐκατομμύριον φόνων ἐτοιμίζεται ἐκ προκαταβολῆς νέον ἐκατομμύριον καὶ κατὰ πλέον δημοσίων δαπανῶν. Ἐξωμοιόθη ἡ Ἑλλάς πρὸς μεταλλεῖον, καὶ δὲν ἀκούει τις, δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἰμὴ τὴν σκαπάνην τὴν μεταλλευτικὴν. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἡμερησίαι διάταξις. Ὁ φόρος τοῦ οἴνου, περὶ οὗ μὲ ἐρωτᾶτε, εἶναι μίξ τῶν πολλῶν λεπτομερειῶν. Διὰ τοῦ ΑΥΙΖ' νόμου τῆς 11 ἀπριλίου 1887 ἀνεβιβάσθη ἀπὸ 1/2 εἰς 2 λεπτὰ κατ' ἑκάστην διὰ τὰς ἐχούσας πληθυσμὸν μικρότερον τῶν 2,500 ψυχῶν κοινότητος (κῦξησις 200 τοῖς 0/0), καὶ ἀπὸ 1 εἰς 2 λεπτὰ διὰ τὰς ἐχούσας

πληθυσμὸν 2,500—5,000 κατοίκων (αὐξήσις 100 τοῖς ο/ο).

Παραπονεῖσθε κατὰ τοῦ τριπλάσιασμοῦ τῶν ἐπὶ τοῦ οἴνου φόρων σας, παραπονεῖσθε κατὰ τῶν πιστικῶν συνεπειῶν τῆς ἐνοικιάσεως των, καὶ ζητεῖτε τὴν γνώμην μου. Τὴν ἐξέθεσα ἐν τῇ Βουλῇ, ὅτε εἶχον τὴν τιμὴν νὰ ὀμιλῶ ἀπὸ τοῦ βήματός της. Αἱ ἰδέαι μου ἀπετείνοντο πρὸς τὸ ἔθνος, ἐπομένως ὑπάρχει καὶ δι' ὑμᾶς μερίς. Ἐὰν πάσχητε, ἐὰν πάσχωσιν ὅλοι οἱ ὀμότυχοι ὑμῶν ἐκ τῆς διευθύνσεως ἢν ἔλαβεν ἡ πολιτεία, οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι, ἐκεῖ ὅπου ἐτάχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ, δὲν ἠγωνίσθη τὸ κατὰ δύναμιν ἐναντίον της. Ἄλλ' ἐπὶ τοιοῦτων ἀγῶνων ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν τῆς Βουλῆς εἶναι ἡ ἐπικοινωνία αὐτῆς μετὰ τοῦ μεγάλου ἐργαστηρίου τοῦ ἔθνους, τὸ ὅποσον ἐν τούτοις ἤθελε καιρὸν, ἵνα δώσῃ τοὺς πλήρεις καρπούς του. Εἰς μάτην, βραχιζόμενος ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπὶ τῆς πείρας τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὑπεστήριξα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τὴν δι' ἐλαφρῆς κλίμακος ἐπιβολὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ οἴνου, μόνον κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς πυκνοτέρους πληθυσμούς της Ἑλλάδος. Ἰδέα εὐρυτάτης σημασίας, ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὁποίας ὠδήγει εἰς τὸ ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπιβαλλόμενον κατ' ἐξοχὴν οἰνοπαραγωγικὸν μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Εἰς μάτην ἐπολέμησα τὸ σύστημα τῆς χυδαίας αὐτῆς ἐνοικιάσεως τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξῆλθε τὸ σμῆνος τῶν κατασκοποῦντων τὰς οἰκίας σας. Εἰς μάτην ὑπερασπίσθη τὸ ἄσυλον τῶν οἰκογενειῶν σας. Δὲν ἔχω εἰμὴ νὰ παραπέμψω ὑμᾶς εἰς τὰ στενογραφικὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 29 νοεμβρίου 1885. Ἴδου ταῦτα :

Οἰκονόμος. . . . « Ἐὰν κατεκρίνατε τὴν ἐνοικίαν τοῦ φόρου, εἶσθε εἰς ἀντίρρῳσιν, διότι ἐν τῷ νομοσχεδίῳ σας ἐνοικιάζετε τὸ ἐγκλημα. Ἐὰν δὲν ἐνοικιάζετε τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ οἴνου, ἐνοικιάζετε ὅμως τὴν παρανομίαν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐδῆλωσαν τοὺς οἴνους αὐτῶν. Ἐὰν ἡ ἐνοικίασις εἶναι κακὴ διὰ τὸ κανονικῶς καὶ νομίμως ὀφειλόμενον, ἡ ἐνοικίασις διὰ τὸ ἐκ νομικῆς παραβάσεως ἀπαιτητὸν εἶναι τελεία δυσαρμονία πρὸς τὴν νομοθετικὴν ἀλήθειαν, ἣτις πρέπει νὰ διέπῃ τὸ ὅλον. Ἐὰν ἐννοεῖτε νὰ ἐνοικιάσητε τὴν ἀνακάλυψιν ἐκείνων, οἷτι-

νες ἀπέκρυψαν τοὺς οἴνους των, διὰ νὰ εἶσθε συνεπεῖς, ἔπρεπε νὰ ἐνοικιάζητε τὴν ἀνακάλυψιν τῶν κλεπτῶν, τῶν δολοφόνων, τὴν ἀνακάλυψιν ὄλων τῶν ἐγκληματοῦν.

Ἐχαρακτηρίσθη ὡς κατόρθωμα οἰκονομολογικὸν ἡ ἐνοικίασις τῶν ἀδηλώτων ζώων. Κατὰ τὴν ἰδέαν μου καὶ ἐκείνη ἦτο λάθος. ἐν δύναμι νὰ συγχρωτῆς πολιτείας, αἵτινες διὰ νὰ βεβαιώσουν τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν καταφεύγουν εἰς τὴν ἐνοικίαν ἐκείνων οἱ ὅποιοι τὰ ἀποκρύπτουν, αἵτινες διὰ νὰ τιμωρήσουν παραδίδονται εἰς χεῖρας ἐνοικιαστῶν. Ἄλλ' ἔστω, προκειμένου περὶ ἀδηλώτων ζώων, ἡδύνκτο νὰ εἴπῃ τις, ὅτι κατὰ τὴν σχετικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐξοχικῆς κοινωνίας, δύναται τὸ μέτρον τῆς ἐνοικιάσεως νὰ προσκρυσθη. Ὁ ἀπαριθμητῆς μεταβαίνει εἰς τὸ ποίμνιον καὶ εἶναι μὲν καὶ ἐκεῖ βαρεῖα καὶ πιστικὴ ἡ παρουσία του, δὲν εἰσέρχεται ὅμως ἐντὸς τοῦ ἀδύτου τῶν οἰκογενειῶν. Πόσον διαφέρει τὸ νομοσχεδίόν σας ! Εἰσάγετε τὸν ἐνοικιαστὴν ἐντὸς τῆς ἐναποταμειούσης τὸν οἶνον οἰκογενείας, καὶ λησμονεῖτε τὸν θεμελιώδη νόμον, ὁ ὅποτος ἐξασφαλίζει τὸ ἄσυλον αὐτῆς. Παραπέμπετε εἰς τὰς δικτάξεις τῆς ποινικῆς δικονομίας, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνέργειαν τῶν κατ' οἶκον ἐρευνῶν. Λέγετε, ὅτι κατὰ τοὺς ὀρισμούς τῆς ποινικῆς δικονομίας ἔχουν οἱ ἐνοικιαστῆς ἐλευθέραν εἰσοδὸν εἰς τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν. Ἄλλ' ἡ ποινικὴ δικονομία δὲν ἐπιτρέπει τὴν εἰσοδὸν εἰς τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν, πρὸ μόνον προκειμένου περὶ κκυργήματος, πλημμελήματος καὶ τινων πταισμάτων.

Ὡστε ἔπρεπε νὰ μορῶσητε ἐν τῷ νομοσχεδίῳ σας τοιοῦτό τι ἐγκλημα εἰς βῆρος τῶν μὴ δηλούντων τοὺς οἴνους αὐτῶν, ἵνα νομοθετήσητε ἀποτελεσματικῶς. Θὰ προσέλθουν ἐνώπιον τῆς οἰκίας, θὰ ζητήσουν νὰ εἰσέλθουν διὰ νὰ μετρήσουν τὸν οἶνον αὐτῆς. Ὁ δὲ φορολογούμενος, ἰστάμενος εἰς τὴν θύραν, θὰ τοὺς ἐμποδίσῃ μὲ τὸ σύνταγμα καὶ μὲ τὴν ποινικὴν δικονομίαν ἀνὰ χεῖρας, διότι τὸ νομοσχεδίόν σας δὲν προσδιορίζει ἐγκλημα, δὲν ἐπιβάλλει ποινὴν, καὶ κατὰ τοὺς ὀρισμούς, τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖσθε, μόνον ὅταν πρόκειται περὶ ἐγκλήματος δύναται ὁ ἀνακριτικὸς ὑπάλληλος νὰ εἰσέλθῃ ἐν τῷ ἄσυλῳ

τῆς οικογενείας. Καί ἰσχυρὸς ἐν τῷ δικαίῳ του ὁ φορολογούμενος θὰ σὰς λέγῃ: Δὲν μοῦ καταγγέλλετε οὐδὲ κκαούρηγμα οὐδὲ πλημμέλημα, πηγίνετε ἔξω. Θὰ εὔρητε δὲ δικαστήρια, ἵνα ἀκολουθήσωσι τὴν γνώμην αὐτὴν καὶ δικαιοῦσιν τοὺς ἐνθισταμένους κατὰ τῆς παρὰ νόμου βίας. Τότε ποῦ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ νομοσχεδίου σας; Ἐμκαταιοπνησάτε . . .

Ἐπάρχει βεβαίως πολλὴ ὕλη φορολογικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος. Εἶπον περὶ ἐνὸς ἑκατομμυρίου στρεμμάτων ἀμπελοφυτειῶν. Εἶπον περὶ δικασίων ἑκατομμυρίων ὄκ. οἴνου, τὰς ὁποίας πρὸς 200 ὄκ. τὸ στρέμμα παράγει κατ' ἔτος ἡ ἑλληνικὴ ἀμπελος. Ἐπλεύσαμεν λοιπὸν κατὰ τὰς συνεδριάσεις ταύτας ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ὤκεανου τοῦ οἴνου. Ἀλλὰ τί ἐξηγάγομεν; Ἐξηγάγομεν πλήρη καὶ τελείαν ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ προκειμένου νομοθετήματος. Καὶ τὴν ἐξηγάγομεν εἰς ἐπιτοχὴν, καθ' ἣν ἠδυνάμεθα νὰ φωτισθῶμεν ἀπὸ τὰ φῶτα τῶν ἄλλων λαῶν. Ἠδύνασθε νὰ μελετήσετε τὰ ἐν Γαλλίᾳ π. χ. συμβαίνοντα ἐπὶ τῆς προκειμένης ὕλης . . .

Ὁ παλαιὸς γαλλικὸς νόμος, ὁ ὁποῖος ἐπέβαλλε τὸν φόρον τῆς καταναλώσεως ἐπὶ τοῦ οἴνου, μετερρυθμίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1875. Δικαιρεθείσης τῆς Γαλλίας εἰς πέντε ζώνας, ἀναλόγως πρὸς ἐκάστην, ὁ νέος νόμος τοῦ 1875 φορολογεῖ τὸν οἶνον διὰ $\frac{3}{10}$ τοῦ λεπτοῦ μέχρι 2 $\frac{4}{10}$ λεπτῶν κατὰ λίτρον, ὅταν εἰσάγῃται εἰς πόλεις ἐχούσας πληθυσμὸν ἄνω τῶν 10 χιλιάδων κατοίκων. Ἡ νέα αὕτη ἐπὶ τοῦ οἴνου φορολογικὴ μέθοδος ἐξετάθη ἀπὸ τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Ἑλβετίαν, Ἀυστρίαν, Ἰταλίαν, Βυρτεμβέργην. Ἰδοῦ ἀρχῆ, τὴν ὁποίαν ἠδύνασθε νὰ θέσητε ἐπὶ τῆς τραπέζης, δὲν λέγω τῶν γραφείων τοῦ ὑπουργείου σας, καὶ νὰ κατασκευάσητε ἐν ἀληθῶς ἄξιον τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης νομοθέτημα. Ἠδύνασθε νὰ ὑποβάλητε εἰς φορολογίαν πόλεις ὄχι βεβαίως, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, πληθυσμοῦ ἄνω τῶν 10 χιλιάδων, ἀλλ' ἔστω, ὑπὸ τὸν κανὸνα τῶν ἀναλογιῶν, πόλεις πληθυσμοῦ ἄνω τῶν 2 χιλιάδων. Ἠδύνασθε νὰ ἀκλουθήσητε τὴν κλίμακα τοῦ γάλλου νομοθέτου, φορολογοῦντες ἀπὸ $\frac{3}{10}$ τοῦ λεπτοῦ μέχρι 2 λεπτῶν, καὶ νὰ εἰσπράξῃτε τὸν φόρον ἐπίσης εἰς τὰς εἰσόδους τῶν πόλεων. Ἀλλ' ἀκούω μίαν λέξιν περὶ

τῶν ἐξόδων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖ τοιοῦτος θεσμός. Καὶ νομίζετε, ὅτι τὰ ἐξόδα τοῦ νομοσχεδίου σας εἶναι ὀλιγώτερον βαρέα; Τί νὰ εἶπω δὲ περὶ τῆς καταπίεσεως τῶν φορολογουμένων καὶ περὶ τῶν ἀπορρέοντων ἐξ αὐτῆς ἀμετρήτων τοῦ λαοῦ βαρῶν: Ἡ μήπως δὲν εἶναι ταῦτα ἐξόδα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κινήσωσι τὴν προσοχὴν σας; . . .»

Αὐτὰ ἐρρέθησαν ἐν τῇ Βουλῇ, ἀλλ' ὁ δρόμος τῶν πλειοψηφῶν τῆς ἀπέβλεπε πρὸς ἄλλους ὀρίζοντας. Ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν προέκυψεν ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ, ἣτις μαστίζει τὴν Ἑλλάδα. Ἐὰν σήμερον αἱ κοινότητες αὐτῆς συναθροίζωσι τὰς συνεισίας, ἐὰν ἐν πολλαῖς αὐτῶν κυοφορῶνται τὰ σπέρματα τῆς λαϊκῆς ἀγανακτήσεως, ἐὰν ὁ εἰς ἐν ἀνήκετε ἠρωϊκὸς λαὸς τῶν Καλαβρύτων αἰσθάνηται τοὺς αὐτοὺς παλμούς καὶ ἐμφορῆται ἐκ τῶν αὐτῶν ἐλπίδων, ὅς ἀποκαλυφθῶμεν ἐνώπιον τῶν βουλευμάτων τοῦ Θεοῦ, διότι εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ κεῖται τὸ μέλλον.

Θέλετε νὰ ἀνοίξω τὴν καρδίαν μου εἰς τὴν καρδίαν σας, ὃ χωρικοὶ τῆς Βιλιβίνας. Ὡραῖον εἶναι νὰ εὑρίσκηται τις ἐντὸς τοῦ νόμου, καὶ ὑμεῖς εἴσθε ἀκριβῶς ἐντὸς αὐτοῦ. Ἡ φωνὴ τῆς κοινότητος ὑμῶν εἶναι προειδοποιήσις, ὅτι ἡ ἐλαστικότης τῶν χαλυβδίνων δικτύων τῆς φορολογικῆς μηχανῆς ἤρχισε νὰ φθάσῃ τὰ τελευταία τῆς ὁρίας. Ἡ ἡγὼ τῶν γραφικῶν βουρῶν, πρὸς τὰ ὁποῖα συνδέουσιν ἡμᾶς τόσαι γλυκαῖαι ἀναμνήσεις, διαβιβάζει αὐτὴν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Ἀθήναις 5 Μαρτίου 1889.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΕΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Ἀνὴρ διακεκριμένην κατέχων θέσιν ἐν τῷ ἐμπορικῷ τῆς Κερκύρας κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγιον Ἑρμῆν παρὰ τῷ κερδιῷ θεραπεύων, εὐηρεστήθη νὰ ἐπιστείλῃ ἡμῖν παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς περὶ σταχυδοκάρπου μικρῆς μελέτης μας, τῆς δημοσιευθείσης πρὸ τινος ἐν τῇ «Οἰκονομικῇ Ἐπιθεωρήσει» (1). Τὰς

(1) Φυλ. 143ον ὁκτωβρίου 1888, σελ. 408.

παρατηρήσεις ταύτας, ὡς νέαν εἰς τὸ ζήτημα συμβολήν, κρίνομεν ἀνγκαῖον νὰ δημοσιεύσωμεν, οὐ μόνον διότι ἡ σταφιδικὰ γὰρ ἐξοκολουθεῖ δεικνύουσα τὰ αὐτὰ μελανὰ σημεῖα, παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν αἰσιοδόξων, ἀλλ' ἀκόμη, καὶ ἰδίως, διότι προέρχονται παρ' ἀνδρὸς ἀρμολίου, ὅστις διὰ νευρώδους καλὰμου ἐπραγματεύθη τὰ ἐκάστοτε προκύπτοντα ζωτικὰ διὰ τὸν τόπον ζήτημα, καὶ ἐξοκολουθεῖ παρακολουθῶν μετ' ἐνδιαφέροντος τὴν οἰκονομικὴν παρ' ἡμῶν κίνησιν.

Δύο εὐρίσκει ἰδίως ὁ ἐπιστέλλων τὰ τρωτὰ σημεῖα τῆς ἰδέας ἡμῶν περὶ παραχωρήσεως ἀποκλειστικοῦ προνομίου ἐξαγωγῆς τοῦ σταφιδοκάρπου ὑπὲρ τῆς ἐταιρίας ἐκείνης, ἥτις ἤθελε προσφέρει τὴν μεγαλειτέραν τιμὴν, ὑποχρεωτικὴν δι' αὐτὴν ἐπὶ ὠρισμένον ἀριθμὸν ἐτῶν : 1) ὅτι τὸ μονοπώλιον, παραβλάπτει τὰ συμφέροντα τῶν σήμερον ἐμπορευομένων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν καταναλωτῶν, θὰ ἤγειρε πόλεμον, οὐ μόνον κατὰ τῆς ἐταιρίας τοῦ μονοπωλίου, ἀλλ' ὅπερ τὸ χεῖριστον, κατὰ τοῦ σταφιδοκάρπου αὐτοῦ, ὁ δ' ἐπιχειρηματικῶτατος ἀγγλικὸς λαὸς οὐδόπως παρὰδοξον, ἵνα, εἰς τὸ πείσμα μας, σχηματίσῃ, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν τῶς ἐμπορευομένων τὸ προϊόν τοῦτο ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐταιρίαν πρὸς καλλιέργειαν τῆς σταφίδος εἰς τινὰς τῶν ἀπειρῶν ἀγγλικῶν κτήσεων, καὶ ἐν ἐπιτυχίᾳ ἀποκλείσῃ τὴν ἰδικὴν μας διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ δασμοῦ, καὶ 2) ὅτι καὶ ἐν Ἑλλάδι θὰ ἐξεγερθῶσι κατὰ τῆς ἐταιρίας τοῦ μονοπωλίου, ἅμα τῆς κρίσεως παρελθούσης, οἱ ἴδιοι παραγωγοί, οἵτινες ἤδη θὰ χαριετίσωσιν αὐτὸ εὐφροσύνας. Θὰ παρέλθῃ τῶντι ἡ κρίσις, ἐφαρμοζομένου τοῦ μονοπωλίου, καὶ θὰ ὑψωθῶσιν αἱ τιμαὶ εἰς τὰς χώρας τῆς καταναλώσεως, ἀλλὰ θὰ συμβῆ τότε, ὥστε οἱ καταναλωταί, ἐπιλήθμονες τῶν πρῶν ἀθλιότητων, νὰ θεωρῶσι πᾶν κέρδος τῆς ἐταιρίας ὡς ἐξερχόμενον ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν βαλκαντιῶν, ἀναμφιβόλως δὲ ἡ δημοκοπία, ἀνκμινυομένη, θὰ ἐξεγείρῃ τὰς ὁμάδας, προξενούσας δεινοὺς ἴσως σπαραγμοὺς.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν πρώτην τῶν ἀντιρρήσεων τούτων, ταύτην εἶχομεν ὑπ' ὄψει, γράφοντες ὑπὲρ τοῦ μονοπωλίου· ἀλλὰ τὴν δευτέραν, καίτοι στηριζομένην ἐπὶ τῆς παγκοσμίου πείρας περὶ

τῆς κουφότητος τῶν ἀνθρωπίνων, ὁμολογοῦμεν ὅτι παντελῶς δὲν ὑπελογίσασμεν εἰς τὰς σκέψεις μας, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι αἱ ἀμαρτίαι τοῦ κρατοῦντος συστήματος εἶναι τόσον μεγάλαι, ὥστε ἀποκλείουσι καὶ αὐτὴν τὴν ἰδέαν ἐνδεχομένης μεταμελείας ἐπὶ τῇ καταργήσει του. Ἐν τούτοις θέλει μᾶς ἐπιτρέψει ὁ ἀξιότιμος ἐπιστέλλων, νὰ μὴ θεωρήσωμεν οὐδετέραν τῶν ἀντιρρήσεων τούτων ἱκανὴν πρὸς παρεμπόδισιν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ ἐπιδιῶξαι τὴν διὰ τοῦ μονοπωλίου σωτηρίαν μας, εἴποτε ἐπειθόμεθα ὅτι, ἄνευ τούτου, ἀδύνατος αὕτη. Ἀληθῶς ὁ ὄρις τοῦ Αἰσωπείου μύθου, ὅστις, πεπηγὼς, ἐθερμάνθη εἰς τὸν κόλπον τοῦ καλοῦ γεωργοῦ, ἵνα πλήξῃ ὕστερον τὸν εὐεργέτην του, ὁ ὄρις οὗτος ζῆ εἰσέτι ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ, τὸ καθ' ἡμᾶς, θεωροῦμεν σχεδὸν ἀδύνατον, ἵνα ἡ ἐταιρία τοῦ μονοπωλίου πάθῃ τὸ τοῦ γεωργοῦ πάθημα. Ἐταιρία μονοπωλίου δὲν θὰ εἴπῃ πάντοτε ἐταιρία ἐπιδρομέων ἢ ἐκμεταλλευτῶν τοῦ λαοῦ· ἀποτελοῦσα δὲ αὕτη γεωργικὴν τράπεζαν ἀφ' ἐνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου φέρουσα τὴν ἐγγύησιν ὠρισμένης τιμῆς, ἀνταποκρινομένης εἰς τὴν παραγωγικὴν δαπάνην, θὰ εὐρίσκηται ὑπὸ τὰς εὐμενεστέρους πρὸς ἀπόκτησιν δημοτικότητος συνθήκας, μακρὰν δὲ τοῦ νὰ εἶναι ὁ ἀθηράγος κόραξ, ὁ μέλλων νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῶν πτωμάτων, θὰ ὁμοιάζῃ μᾶλλον πρὸς τὴν περιστερὰν, τὴν φέρουσαν εἰς τὸ ράμφος τῆς κλάδον ἐλαίας, τὸ σύμβολον τῆς κοινωνικῆς εἰρήνης, καὶ τῆς ὀριστικῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ νέου τῆς τοκογλυφίας κατακλυσμοῦ. Καὶ ὅσοι οἱ ἀπ' αἰῶνος κεκοιμημένοι δημαγωγοὶ τῆς Ἑλλάδος, ἂν ἦτο δυνατόν ἀνίστάμενοι νὰ προστεθῶσιν εἰς τὴν χορείαν τῶν χολοθησομένων ἐκμεταλλευτῶν τῆς συγχρόνου παραγωγῆς, δὲν θὰ ἠδύναντο, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ κλονίσωσι τὴν θέσιν ἐταιρίας, δρώσης ὑπὸ τοὺς εἰρημένους ὄρους, καὶ μὴ τις ὑπολάβῃ ὅτι ἡ χώρα ἡμῶν ἀποτελεῖ μέγα φρενοκομεῖον, ὅπερ εἰσέτι δὲν ἀπειδείχθη. Καὶ θὰ εἶναι ἀληθῆς παραφροσύνη νὰ ζηλεύσωσι τὰ πλήθη τὸ πρῶν καθεστῶς, ἥτοι τὴν σημερινὴν ἀθλιότητα, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει μέσον καταδυναστεύσεως, ἐπινοηθῆν ποτε ὑπὸ φραύλης διανοίας, ὅπερ νὰ μὴ ἐφαρμάζῃται εἰς τὴν ράχιν τῶν ἀθλιῶν σταφιδοπαραγωγῶν καὶ ἐν γένει τῶν γεωργῶν,

βουλεύουσιν ὅτι, ἔνθα ἡ κρίσις παρέλθη, δεόν νὰ συνειθίσῃ οὗτος εἰς τὰς εὐτελεῖς τιμὰς, μελλούσας νὰ υποβοηθήσῃαι τὴν τῆς καταναλώσεως αὐξήσιν. Οὕτω βεβαίως καὶ αὐτοὶ οἱ πεινῶντες σπουδαίως θὰ ἀνεκουρίζοντο διὰ τῆς συμβουλῆς, ὅτι ἄριστον φάρμακον κατὰ τῆς πείνης εἶναι ἡ συνήθεια εἰς τὴν νηστείαν. Ὅθεν διὰ μὲν τὴν ἐξάπλωσιν τῆς καταναλώσεως πᾶν ἄλλο μέσον δύναται νὰ γίνῃ ἀντικείμενον συζητήσεως, πλὴν τῆς διατηρήσεως τιμῶν, κτίνας, ὡς αἱ σημεριναί, δὲν κλύπτουσι οὔτε τὴν παραγωγικὴν δαπάνην, διότι τὸ ζητούμενον ἴσα ἴσα εἶναι πῶς νὰ μὴ ἔχωμεν τοιαύτας τιμὰς. Ὡς πρὸς δὲ τὴν προληψιν τοῦ ἐπὶ ἐκπτώσει τῆς τιμῆς συναγωνισμοῦ ἐν ταῖς χώραις τῆς καταναλώσεως, ἡ συζήτησις ἀποκλειστικῶς περιστραφῆσεται περὶ τὴν ἐξεύρεσιν μέσου, τείνοντος εἰς συγκέντρωσιν τοῦ προϊόντος τούτου εἰς ἐνιαίαν διαχείρισιν, ἢ καὶ εἰς τὸν σχηματισμὸν κέντρου ἰσχυροῦ, δυναμένου νὰ συγκρατῇ τὰς τῆς ἀγορᾶς λειποψυχίας, τὰς ἐνσκηπτούσας δι' οἰονδήποτε λόγον καὶ συνήθως ἕνεκα μεγάλων ἐσοδειῶν. Ἐκτὸς τῆς συγκεντρώσεως ταύτης ἀδύνατος ἡ σωτηρία. Τὸ σύστημα τῆς ἐλευθερίας ἀξιοῖ νὰ τετραπλασιασῇ ἐν δεδομένη στιγμῇ τὰ στόματα τῶν ἄγγλων, ἢ τῶν γάλλων τὰ ἀποσταλακτῆρια, ἵνα ἀγοραῶσιν εἰς μίαν τριμηναίαν τὴν ἐσοδαίαν ὀλόκληρον· ἀλλ' εἶναι τοῦτο δυνατόν;

Ὁ ἐπιστέλλων συνδυάζει μετὰ τοῦ κανονισμοῦ τῆς σταφιδαγορᾶς καὶ τὸ ἕτερον σπουδαιότατον ζήτημα τῆς γεωργικῆς πίστεως. Ἡ ἐταιρία δηλαδὴ, ἀφοῦ δανείσῃ πρῶτον τὰ διὰ τὴν καλλιέργειαν ἀναγκαῖα κεφάλαια, θὰ συγκεντρώσῃ κατὰ τὴν συγκομιδὴν ἐν ταῖς ἀποθήκαις τῆς τῆς σταφίδας τῶν ὀφειλετῶν τῆς, πληρώνουσα αὐτὴν εἰς τὰς τρεχούσας τιμὰς, καθόσον τοιαῦτα θὰ ὑπάρχῃσι, μὴ ὑφισταμένου μονοπωλίου. Ἡ ἀσφάλεια τῆς ἐταιρίας θὰ εὐρίσκηται ἐν τῷ ἐνεχέρῳ, ὅπερ νόμος θέλει δημιουργῆσαι ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ καρποῦ, καίτοι εὐρισκομένου εἰς χεῖρας τοῦ ὀφειλέτου κατὰ τὸ σύστημα, ὅπερ ἐσχάτως νομοθεσίαι τινὲς εἰσήγαγον ἐνκνίον τῆς τέως κρατούσης ἀρχῆς. Δὲν δυσκολεύεται δὲ ὁ ἐπιστέλλων καὶ δικαίως νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι τῇ κυβερνητικῇ ὑποστηρίζει, ἧς θὰ ἀπολαύσῃ,

καὶ δεόν νὰ ἀπολαύῃ ὑπὸ πᾶντα τύπον, καὶ ἰδίως δι' ἀτελειῶν περὶ τὴν χορήγησιν τῶν δανείων, εἰσπρακτέων διὰ συνοπτικωτάτης διαδικασίας, ἡ ἐταιρία αὕτη θὰ εὖρῃ καὶ ἐγχώρια καὶ ξένῃ κεφάλαια πρόθυμα νὰ τὴν ὑπηρετήσωσιν. Ἐπειδὴ ὁμως αὕτη ἡ ἐπιθυμητὴ ἰσχύς τῆς ἐταιρίας ἐγκλείει διὰ τὸν ὀφειλέτην τὸν κίνδυνον, ὅτι ἡ ἰδίᾳ σχεδὸν θὰ κανονίζῃ καὶ τὴν ἐνταῦθα ἀγοραίων τιμὴν ἐπὶ βλάβῃ του, δύναται νὰ ὀριθῇ καὶ συμμετοχὴ τις τοῦ πληροῦ εἰς τὰ καθαρὰ κέρδη τῆς ἐταιρίας. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐταιρία ἀκωλύτως θὰ ἐμπορεύηται καὶ τὸν μὴ ὑπέγγυον αὐτῇ σταφιδόκαρπον, θὰ μετέρχηται τὸν παραγγελιοδόχον πωλήσεως, ἢ θὰ συνιστᾷ καταστήματα οἰνοποιίας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ, ὡς καὶ θὰ χορηγῇ προκαταβολὰς διὰ τὴν προμήθειαν σταφιδοσκεπασμάτων.

Κατὰ δὴλον γίνεται ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι, καίτοι δι' ἄλλης ἐκάτερος ὁδοῦ, συναντώμεθα οὐχ ἥττον μετὰ τοῦ ἐπιστέλλοντος ἐν τῇ κυρίᾳ ιδέᾳ, ὅτι κατεπίγουσα ὑπάρχει ἀνάγκη δραστηρίας ὑποστηρίξεως τοῦ κινδυνεύοντος προϊόντος μας, καὶ τῆς τάξεως ἐκείνης, περὶ ἧς ἡ πολιτεία οὐδεμίαν ἐλαβὴ μέχρι τοῦδε πρόνοιαν, ἐννοῶ τὴν τάξιν τῶν παραγωγῶν προδήλως κλονιζομένην ἤδη. Μίξ εἰσέτι ἐσοδεῖα, διασπαθιζομένη ὡς ἡ ἐφρατεινή, ἢ εἰς βροχερὸς αὐγούστος, ὅπερ δὲν εἶναι ἔκτακτός τις φυσικὴ περίστασις, καὶ τότε ἂς ἔλθῃσι νὰ λογαριασθῶμεν οἱ ὀπαδοὶ τῆς ἐπιμόνου εἰς τὰ καθεστῶτα προσκολλήσεως. Ἐννοοῦσιν οὗτοι νὰ ἰστάμεθα μόνοι ἡμεῖς ἀκίνητοι, ἐνῶ ὁ κόσμος ὅλος κινεῖται, ὡς πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν γεωργικὴν πίστιν, καὶ ἐν γένει τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐγγωρίου παραγωγῆς· ἀλλὰ τὸ οἰκοδόμημα, ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὑπονομευθέν, κατέστη ἤδη ἐτοιμόροπον. Ἐλλείψις πιστωτικῶν καταστημάτων, ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν γεωργικὴν πίστιν ἀσχολουμένων, συνδυαζομένη πρὸς τὴν ἀκώλυτον ἐξέσκησιν τῆς τοκογλυφίας, καὶ τὸ ἀφορολόγητον τῆς πλουσίας συγκομιδῆς τῆς — κακὰ οὐδαμοῦ ἄλλοθι ἀπαντῶντα — ἐνεκαθίδρυσαν παρ' ἡμῖν αὐτὸ τοῦτο τὴν τυραννίαν τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἐξέθρεψαν κολοσσιαίους κοινωνικοὺς πολυπόδας, περιβάλλοντας ἀσφυκτικῶς διὰ τῶν φοβερῶν πλοκάμων των πᾶσαν ἄλλην ζωὴν. Τί ὠραία ἐλευθερία, καὶ

ισότητος δικιωμάτων, ἐν λόγοις! Τῶντι ὅλοι οἱ δικηωνιζόμενοι εἰς τὸν μέγαν τοῦτον κοινωνικὸν ἱππόδρομον δύνανται νὰ κληθῶσιν ἱππαῖς· ἢ μόνη δικρορὰ εἶναι ὅτι οἱ ἵπποι τῶν πολλῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸ εἶδος ἐκείνων, οὓς μεταχειρίζετο μέγας τις βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ἐν τῷ δωματίῳ τῶν τέκνων του, ὅταν, κεκμηκῶς ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ἐπιζῆ μετ' αὐτῶν. Ἀλλὰ τὴν διαφορὰν ταύτην οἱ ἱπιτήδαιοι εὐρίσκουσιν ἀσήμικτον, ἀν δὲ καθυστερήσωσιν οἱ τοιοῦτους ἵππους ἀναγκάινοντες, τόσῳ χειρότερον, λέγουσι, δι' αὐτούς· ἐλεύθεροι ἦσαν νὰ μὴ καθυστερήσωσιν. Αὐτὴ εἶνε ἡ λογικὴ τῶν ὑπερμάχων τοῦ σταριδικοῦ statu quo, καθ' οὗ μετὰ πολλῆς χαρᾶς βλέπομεν συντασσόμενον τὸν ἐκ Κερκύρας πρακτικὸν ἄνδρα. Ἡμεῖς προετιμήσαμεν τὸ μονοπώλιον, ὡς εἰσκολυτέρας συστάσεως, καὶ ἀσφαλεστέρας ἐνεργείας μέσον· ἂν πολλοὶ πεισθῶσιν, ὅτι ἡ μεγάλη ἐταιρεία ἱκανοποιεῖ ἐπίσης τὸν κοινὸν πόθον, ἢς προτιμηθῆ τὸ μέσον τοῦτο.

Συμπεραίνοντες λέγομεν, ὅτι ὑπὸ τὸ κράτου σύστημα τοῦ σταριδικοῦ σκεῖ μόνον ἐλευθερίας ὑπάρχει. Ἐς τὸ μελετήσωσι καλῶς οἱ καλῆ τῆ πίστει ἀποτροπιαζόμενοι πᾶν προνόμιον. Ἀπευθυνόμεθα πρὸς αὐτούς, οὐχὶ πρὸς τοὺς κηρῆνας τῆς κοινωνικῆς κυψέλης, οἵτινες τὰ πάντα θὰ εὐρίσκωσι καλῶς ἔχοντα, ἐνόσῳ καὶ μία μόνη σταγὼν μέλιτος ὑπάρχει ἐν αὐτῷ· οὗτοι κάμνουσι τὸ ἔργον των, καὶ εὐρίσκουσι πολὺ φυσικὸν τὴν ἐξκκολούθησίν του. Τί ἀπλούστερον βέβαια ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τοῦ εἶδους τῆς ἐργασίας; Ἄν ὁ εἰς ἀγοράζην τεμάχιον γῆς πρὸς βιοπορισμὸν, ὁ ἄλλος προτιμᾷ νὰ δανείσῃ τὰ χρήματά του, καθ' ὃν τρόπον εἶδε δι' ἑαυτὸν συμφερώτερον. Αὐτὸ εἶναι τῶντι τὸ ὀρώμενον, ἀλλὰ τὸ μὴ ὀρώμενον εἶναι ὅτι διηρέθημεν οὕτως εἰς δύο στρατότεδα, ἧτοι τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν τρεφισμένων ἐκ τῆς ἀλλοτρίας, καὶ ὅτι ἡ τελευταία αὕτη τάξις ἐγένετο λίαν δυσανάλογος πρὸς τὴν μικρὰν χώραν μας, τιμωρηθεῖσαν οὕτως διότι δὲν ἐπάραξεν ἐξ ἀρχῆς τὴν τοκογλυφίαν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ὑπεράριθμοι στρατιῶται τοῦ διασῆμου συγγραφέως «τοῦ ὀρωμένου καὶ μὴ ὀρωμένου». Μήπως καὶ ἐν ταῖς χωρίαις των δικηόμενοι οὗτοι δὲν θὰ κατηνάλισκον τὸν ἄρτον, ἂν καὶ εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ; Ναι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀγροῖς

ἐργαζόμενοι θὰ πρῆγον τὸ καταναλισκόμενον, καὶ πλέον τοῦτου, δὲν θὰ ἦσαν εἰς βᾶρος τῆς κοινωνίας, ἰδοὺ τὸ μὴ ὀρώμενον, ἀπαντᾷ ὁ βελθύνους οἰκονομολόγος. Καὶ ὁ μὲν περιορισμὸς τῶν στρατιωτῶν εἰς τὸν ἀπολύτως ἀνεγκλίον ἀριθμὸν γίνεται τῆ προνοίᾳ τοῦ νομοθέτου, ἀλλ' ὁ ἴδιος νομοθέτης δύνανται ἐπίσης νὰ περιορίσῃ καὶ ἐκεῖνον τῶν τοκιστῶν, ἀπορράττων τὴν πλατεῖαν ὁδὸν τῶν καταχρήσεων, τὴν ἀγούσαν εἰς αὐτόν, διὰ καταλλήλων νομοθετημάτων, καὶ ἰδίως διὰ συστάσεως καταστημάτων, ἐνασκούντων, ὡς ἐν ἄλλαις χώραις, τὴν ἀγροτικὴν πίστιν, ἧς ἄνευ ἡ κοινωνία ἡμῶν θὰ νοσῆ χρονίως. Ὅτι πάσχει τῶντι ἡ ἔγγειος παραγωγή μας, καὶ πάσχει δεινῶς, τὸ ἀπέδειξεν ἡ ἀδυναμία, εἰς ἣν περιέστη ἄμα τῆ ὑποτιμῆσει τοῦ σταριδοκαρποῦ. Ἡ ἐξκκολούθησις τῆς καταστάσεως ταύτης ἔσται ὄντως ἀνικρά, ἢ δὲ διαίρεσις λαοῦ τινος εἰς τὰς διακεκοιμένους κατηγορίας, ὧν ἄνευ ἐμνήσθημεν, μεταβάλλει τὸ ζήτημα, ἀπὸ οἰκονομικοῦ, εἰς κοινωνικόν, καὶ ἐγκλείει διὰ τοῦτο ὅλους τοὺς παρομαρτοῦντας εἰς τοιαῦτα ζητήματα κινδύνους. Ἐς ἐπιληρωθῶμεν τῆς λύσεώς του ἐνόσῳ εἶναι καιρὸς, μῆτοι βραδύτερον ἀκούσωμεν λεγόμενον περὶ ἡμῶν τὸ παλαιόφατον ἐκεῖνο «ρεχθὲν δὲ τοι νήπιος ἔγνω».

Α. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ὁ σκοπὸς τῆς σωφρονιστικῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἀνηλικῶν καὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν μέσων πρὸς πραγματοποιήσιν αὐτοῦ προσήλυσαν παρ' ὅλοις τοῖς ἔθνεσι τὴν προσοχὴν τῶν νομοθετῶν καὶ τὸν ζῆλον τῶν φιλανθρώπων. Τοιαύτη τις κίνησις ἐγένετο τελευταῖον καὶ παρ' ἡμῖν, δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι θέλει καταλήξῃ εἰς εὐχάριστον ἀποτέλεσμα.

Ἡ πρώτη σωφρονιστικὴ σχολὴ ἀνηλικῶν συνέστη ἐν Ῥώμῃ τὸ 1703. Ἄνω τῆς κυρίας θύρας τῆς σχολῆς ταύτης ἐφέρετο τὸ ἐξῆς ῥητόν: «Τὸ τιμωρεῖν τοὺς κακοὺς διὰ τῆς παινῆς δὲν εἶναι ἀρκετόν, ἀλλὰ πρέπει νὰ καθίστανται οὗτοι ἐν-

τιμοὶ διὰ κελοῦ συστήματος». Ἐννενήκοντα ἔτη βραδύτερον ἡ Συντακτικὴ Συνέλευσις τῶν Γάλλων ἐπελήρηθη τοῦ ζητήματος καὶ διὰ νόμου τῆς 25 Ἰουλίου καὶ 6 ὀκτωβρίου 1791 ἔλυσε αὐτὸ ἀποφανεῖσα ὅτι πρὶν στιγματοσθῆ ὁ βίος τῶν ἀνηλίκων διὰ τῆς ποινῆς, δεόν νὰ τίθηται τὸ ζήτημα τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀνηλίκου μετὰ διακρίσεως ἢ μὴ. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐχωρίσθησαν οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματίαι τῶν ἐνηλίκων, αἱ σωματικαὶ ποιναὶ ἀντεκτεστάθησαν ὑπὸ σωφρονιστικῆς ἐκπαιδεύσεως, αἱ δὲ ἄνευ διακρίσεως ἐνεργήσαντες ἀνήλικοι ἀθωούμενοι θὰ ἐλάμβανον ἐν εἰδικαῖς σχολαῖς ἐκπαιδεύσιν τινὰ ἐπὶ τινι χρόνον, δυνάμενον νὰ παραταθῆ μέχρι τῆς ἐνηλικιότητος αὐτῶν.

Πλὴν δυστυχῶς πολλὰ ἔτη παρήλθον χωρὶς νὰ κατασταθῆ δυνατὴ ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τούτου. Ἐπὶ τέλους μετὰ πάροδον 34 ἐτῶν αἱ Ἠνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς ἔλαβον τὴν πρωτοβουλίαν δι' ἀνιδρύσεως καὶ λειτουργίας τῆς πρώτης τοιαύτης σχολῆς τὴν 1 ἰανουαρίου 1825 πλησίον τῆς Ν. Ὑόρκης, τὸ 1826 ἐν Βοστώνη, τὸ 1828 ἐν Φιλαδελφείᾳ κτλ. Τοιοῦτοτρόπως αἱ ἰδέαι τῆς σωφρονιστικῆς ἐκπαιδεύσεως βεβαιώθησαν ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ ἐπανῆλθον ἐν Εὐρώπῃ, τὸ 1838 ἐν Ἀγγλίᾳ, τὸ 1839 ἐν Γαλλίᾳ, τὸ 1844 ἐν Βελγίῳ κλπ.

Ἡ ἀνάγκη τοιούτων καθιδρυμάτων ἐγένετο δεκτὴ παρ' ὅλων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, συζητεῖται δὲ μόνον ὁ τελειότερος διοργανισμὸς αὐτῶν πρὸς ἐπιτυχέστεραν λειτουργίαν. Μέχρις οὗτοῦ εἰσέλθωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ στάδιον τῆς ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν κοινωφελοῦς ταύτης ἐργασίας, νομίζομεν συντελεστικόν νὰ δώσωμεν μικρὰν εἰκόνα τῆς ἐν ἄλλοις ἔθνεσι γενομένης ἐργασίας, μετὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι θάβηται ἢ βράδιον θέλωμεν καὶ ἡμεῖς προσχωρήσει.

Τὸ κύριον μέλημα πάσης διοικήσεως τείνει νὰ δώσῃ τοῖς ἐν τοῖς σωφρονιστικοῖς τούτοις σχολείοις κρατούμενοις ἀνηλίκους ἀνατροφὴν θρησκευτικὴν, ἠθικὴν, πειθαρχικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν. Πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου κατ' ἀρχὰς μὲν ἐχώρισαν τοὺς ἀνηλικίους καταδικάτους ἀπὸ τῶν ἐνηλίκων ἐν ἰδιαιτέροις τμήμασι τῶν φυλακῶν, βραδύτερον ἠναγκάσθησαν νὰ ἰδρῶσω

σιν ἰδιαιτέρας σωφρονιστικὰς σχολὰς, τελευταῖον δὲ καταστάθη αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη χωρισμοῦ τῶν ἀνηλίκων καταδικῶν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀθωωθέντων ἐλλείψει διακρίσεως, ἐν ἰδιαιτέροις σχολαῖς. Γὰρ πρὸς τοῦτο ἐπιχειρήματα εἶναι ἰσχυρότατα. Διότι, ὡς διακτείνονται οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ χωρισμοῦ τούτου, πῶς εἶναι δυνατόν τὸ αὐτὸ καθίδρυμα νὰ χρησιμεύῃ ταυτοχρόνως ὡς σωφρονιστήριον καὶ σχολεῖον, οὗτινας ἔχουσιν ἀνάγκη οἱ ἀθωωθέντες ἀνήλικοι. Ἐὰν μὲν τὰ ἰδρύματα ταῦτα λάβωσι τὸν χαρακτῆρα σωφρονιστηρίου, θέλει συμβαίνει τὸ ἄτοπον, ὅτι οἱ ἀθωούμενοι θέλουσιν ὑφίστανται ποινὴν καὶ ἔχει ἐκπαιδεύσιν, ὅπερ θέλει ἐπιδρῶ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν, θέλει δὲ συμβαίνει ἀκόμη ὅτι οἱ ἀθωούμενοι τιθέμενοι ὑπὸ ἐκπαιδεύσιν μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεως αὐτῶν, θέλουσι ὑφίστασθαι μακρότερον σωφρονισμὸν τῶν ἀνηλίκων καταδικῶν εἰς ὀρισμένον χρονικοῦ διαστήματος ποινάς. Ἐὰν πάλιν τὰ ἰδρύματα ταῦτα λάβωσι τὸν τύπον σχολῶν ἀρμαζουσῶν τοῖς ἀθωούμενοις, οἱ καταδίκαιοι ἀνήλικοι θέλουσι τιμωρεῖσθαι λίαν ἐπιεικῶς. Ἐκ παντὸς ἄρα λόγου ἀπαραίτητος ὁ χωρισμὸς τῶν ἀνηλίκων καταδικῶν ἀπὸ τῶν ἀθωομένων τοιούτων ἐλλείψει διακρίσεως, ἐν ἰδιαιτέροις σχολαῖς.

Περὶ τῆς κατασκευῆς καὶ λειτουργίας τοιούτων σωφρονιστικῶν σχολῶν προωρισμένων εἰς ἐκπαιδεύσιν τῶν ἀθωομένων ἀνηλίκων ἐπραγματεύθησαν οἱ ἐπιστημότεροι τῶν ποινολόγων καὶ ἀσχολουμένων περὶ τὰ σωφρονιστικά. Πάντες ἀναγνωρίζουσιν ὅτι τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον προωρισμένα ἰδρύματα δεόν νὰ θεωρῶνται μᾶλλον ὡς ἐκπαιδευτικὰ σχολεῖα ἢ ὡς φυλακαί, εἰς τὰ ὅποια εἰσερχόμενοι οἱ διεφθαρμένοι ἀνήλικοι, οὗτινες ἄλλως θὰ ἀπέβαινον κακοῦργοι, νὰ ἐξέρχωνται χρηστοὶ πολῖται καὶ ἐπιτηδευματίαι. Τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας ὅπως ἀποφύγῃ τὰς ἀπωλείας, ἄστινας ἤθελον τῇ προξενήσει βραδύτερον οἱ ἀναπορεύτως ἀποθησόμενοι κακοῦργοι ἐκ τῶν ἀθωομένων ἀνηλίκων ἐλλείψει διακρίσεως, εἶναι τόσῳ μέγα ὥστε νὰ δικαιολογηθῆ πᾶσα δαπάνη ἀναγκαία διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἐκπαιδεύσιν αὐτῶν ἐπὶ τινι ἔτη. Οὕτως ἐννοούμενα τὰ σχολεῖα ταῦτα εἶναι συγχρόνως φιλανθρωπικὰ καὶ οἰκονομικὰ

Παρ' ἡμῶν τὸ ἄρθρον 83 τοῦ ποινικοῦ νόμου ὀρίζει : « ἐὰν ὁ καταγορεύμενος συνεπλήρωσε μὲν τὸ 10 ἄλλ' ὄχι εἰσέτι τὸ 14 ἔτος τῆς ἡλικίας του, καὶ ἀποφασισθῇ παρὰ τοῦ δικαστηρίου, ὅτι ἐνήργησεν ἄνευ διακρίσεως, ἀθωοῦται. Εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν προσδιορίζεται, καὶ ἐὰν πρέπη οὗτος νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς γονεῖς του, ἢ νὰ παραδοθῇ, χάριν τῆς ἀνατροπῆς τοῦ εἰς ἐπανορθωτικὸν τι κατὰστημα κλπ. ». Εἶναι περιττὸν νὰ σημειώσωμεν ὅτι μὴ ὑπαρχόντων τοιούτων καταστημάτων οἱ κάτω τῶν 14 ἐτῶν ἀνήλικοι, ἀθωοῦμενοι ἐλλείπει διακρίσεως, πάντοτε ἀπολύονται. Πόσοι ἐξ αὐτῶν ἀπέβησαν κακοῦργοι, μόνον ἡ στατιστικὴ δύναται νὰ ἐξκριβώσῃ, ἀλλὰ καὶ αὕτη καθυστερεῖ.

Κατὰ τὸν Γαλλικὸν κώδικα τὸ ὄριον τῆς ἡλικίας καθ' ὃ δύναται νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἐνήργησεν ὁ ἀνήλικος ἄνευ διακρίσεως παρατείνεται μέχρι τοῦ 16 ἔτους συμπληρωμένου, ἢ δὲ διαμονὴ τῶν ἀθωουμένων ἀνηλίκων ἐν σωφρονιστικοῖς σχολείοις δύναται νὰ παραταθῇ μέχρι τοῦ 20 ἔτου τῆς ἡλικίας των. Νεώτερος νόμος τοῦ 1850 συνεπλήρωσε τὰς διατάξεις ταύτας τοῦ Γαλλικοῦ κώδικος ὀρίσας ὅτι οἱ ἀνήλικοι κάτω τῶν 16 ἐτῶν, τόσον τοῦ ἄρρενος φύλου ὅσον καὶ τοῦ θήλεος, κρατούμενοι ἕνεκεν ἐγκληματικῆς πράξεως, ἢ παρὰ τῶν γονέων των τιθέμενοι πρὸς σωφρονισμόν, λαμβάνουσι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κρατήσεώς των ἀγωγὴν θρησκευτικὴν, ἠθικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν. Πρὸς τοῦτο δὲ διὰ μὲν τοὺς ὑποδίκους ἀνηλίκους ὥρισεν ἰδιαίτερα τμήματα ἐν ταῖς ἐξεταστικαῖς φυλακαῖς. Διὰ δὲ τοὺς ἀθωουμένους ἀνηλίκους καὶ τοὺς εἰς φυλάκισιν κατωτέρων τῶν 2 ἐτῶν καταδικαστοὺς ἔδρυσεν τὰς σωφρονιστικὰς ἀποικίας (colonies pénitenciaires), ἐν ταῖς ὁποίαις οἱ κρατούμενοι ἀντρέφονται ἐν κοινῷ καὶ ὑπὸ αὐστηρὰν πειθαρχίαν, ἀσχολούμενοι εἰς ἀγροτικὰς ἐργασίας καὶ τὰς συγγενεῖς ταύτας βιομηχανικὰς, διδασκόμενοι συγχρόνως καὶ τὴν στοιχειώδη παιδευσιν, μετὰ τὴν διαφοράν ὅτι οἱ κατάδικοι ἀνήλικοι ὕριστανται ἐπὶ πλέον κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μῆνας χωρισμὸν καὶ ἐργάζονται κεκλεισμένοι, μετὰ παραλείψιν δὲ τῆς προθεσμίας τυχῆς ἐνοῦνται μετὰ τῶν πρώτων. Παρ' ἐκά-

στη σωφρονιστικῆ ἀποικίᾳ ὑπάρχει ἐπιβλέπουσα ἐπιτροπὴ, συγκειμένη ἐκ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ νομάρχου καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, δύο νομαρχιακῶν συμβούλων καὶ ἐνὸς πρωτοδίκου ἐκλεγομένων ὑπὸ τῶν συναδέλφων των. Οἱ ἀνήλικοι οἵτινες ἤθελον δεῖξαι καλὴν διαγωγὴν δύναται νὰ τοποθετηθῶσι ἐκτὸς τῆς ἀποικίας. Κατὰ τρίτον ὁ νόμος τοῦ 1850 ἔδρυσεν τὰς ἐπανορθωτικὰς ἀποικίας (colonies correctionnelles), εἰς ἃς ἀποστέλλονται οἱ ἀνήλικοι κατάδικοι πλέον τῶν 2 ἐτῶν καὶ οἱ ἀνυπότακτοι τῶν σωφρονιστικῶν ἀποικίων, μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ διευθυντοῦ αὐτῶν καὶ τῆς παρ' αὐταῖς ἐφορευτικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὴν ἔγκρισιν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν. Οἱ ἐν ταῖς ἐπανορθωτικαῖς ἀποικίαις κρατούμενοι ἀνήλικοι ὑποβάλλονται κατὰ τοὺς πρώτους ἕξ μῆνας εἰς φυλάκισιν καὶ ἐργασίαν, μετ' οὗς οἱ δεικνύοντες καλὴν διαγωγὴν, κατ' ἐκλογὴν τοῦ διευθυντοῦ, ἀσχολοῦνται εἰς ἀγροτικὰς καὶ λοιπὰς ἐργασίας, ἃς καὶ οἱ τῶν σωφρονιστικῶν ἀποικίων, πρὸς ἃς, ἐκτὸς τῆς σημειωθείσης ἐξαιρέσεως, ἐξομοιοῦνται καθ' ὅλα. Ἀμρότεροι αἱ ἀποικίαι αὗται διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπιβλεψιν τοῦ σχετικοῦ εἰσαγγελέως τῶν ἐφετῶν, εἰς οὗ τὴν περιφέρειαν ὑπάγονται. Τὰ διὰ τὰ θήλεα προωρισμένα καθιδρύματα εἶναι κεχωρισμένα καὶ ἀναλόγως διοργανισμένα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπελευθερώσεώς των οἱ ἀνήλικοι τίθενται ἐπὶ τριετίαν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς ἐταιρίας τῆς Δημοσίας Ἀντιλήψεως. Ἡ στατιστικὴ τῆς τελευταίας δεκαετίας, χάριν εἰς τὰ καθιδρύματα ταῦτα, σημαίει σημαντικὴν μείωσιν ἐπὶ τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνηλίκων. Τοιαῦτα εἶναι ἐν συντόμῳ τὰ γαλλικὰ σωφρονιστήρια τῶν ἀνηλίκων.

Ἀνάλογα εἶναι τὰ τοιοῦτου εἶδους καθιδρύματα τοῦ Βελγίου, δυνάμενα νὰ διακριθῶσιν εἰς τρεῖς τάξεις. Τὰ τῆς πρώτης τάξεως ἔχουσι χαρακτῆρα φιλανθρωπικοῦ καταστήματος, εἰς ἃ ἀποστέλλονται οἱ ἐγκαταλελειμμένοι ἀνήλικοι, ἐπαῖται καὶ ἀλῆται, τὰ ὁποῖα κατὰ μέγαν μέρος συντηροῦνται ὑπὸ τῶν δῆμων. Τὰ τῆς δευτέρας τάξεως, maisons spéciales de reforme, εἶναι προωρισμένα διὰ τοὺς ἀθωουμένους ἀνηλίκους καὶ τιθεμένους ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς πολιτείας, καὶ τὰ ὁποῖα συν-

τηρούνται δαπάναις τοῦ κράτους. Τὰ τῆς τρίτης τάξεως ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα φυλακῶν, προσωρισμένα διὰ τοὺς ἀνηλικίους καταδίκους ὡς ἐνεργήσαντας μετὰ διακρίσεως καὶ πλέον τῶν 6 μηνῶν καταδικασθέντας, μέχρι συμπληρώσεως τοῦ 18 ἔτους αὐτῶν, οὗτινος συμπληρωθέντος μεταφέρονται εἰς τὰς κοινὰς φυλακάς.

Ἄναλογα καθιδρύματα ὑπάρχουσι εἰς τὰ πλεῖστα ἔθνη τῆς Εὐρώπης.

Τὸ ἐν Στοκχόλμη συνελθὸν πρὸ δεκαετίας σωφρονιστικὸν διεθνὲς συνέδριον οὕτω πως ἀπεφάνητο περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν δεόν νὰ ὀργανίζωνται τὰ ιδρύματα τὰ προσωρισμένα διὰ τοὺς ἀθουμένους ἀνηλικίους καὶ τιθεμένους ὑπὸ σωφρονιστικὴν ἐκπαίδευσιν: «Πρέπει πρὸ παντός νὰ πεισθῶσι περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης: ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐκτελέσεως ποινῆς ἢ τιμωρίας, ἀλλὰ περὶ ἀνατροφῆς τεινούσης νὰ θέσῃ τοὺς μαθητὰς εἰς κατάστασιν νὰ κερδίζουσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα ἐντίμως καὶ νὰ ἦναι ὠφέλιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν ἀντὶ νὰ ἦναι «βλαβεροί». Τῆς ἀρχῆς ταύτης γενομένης ὁμοθυμῶς ἀποδεκτῆς ὑπὸ τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης, ἐκανονίσθησαν αἱ λοιπαὶ συνθηκαὶ, ἃς πρέπει νὰ ἐκπληρῶσι τὰ καθιδρύματα ταῦτα.

Ἐν πρώτοις ὡς πρὸς τὴν φυσικὴν ἀνατροφήν. Γενικῶς δύναται νὰ παρατηρηθῆ ὅτι τὰ σχολεῖα ταῦτα δὲν πρέπει νὰ ἔχωσι τὸν χαρακτῆρα οἰκοτροφείου συνήθους, διότι οἱ ἐξερχόμενοι ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν δύσκολον κοινωνικὴν ζωὴν θὰ καταλαμβάνονται ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς εἰς αὐτὰ ἐπιστροφῆς, ἄλλως τε πτωχαὶ οἰκογένειαι θὰ ἐπιζητῶσι τὴν εἰς αὐτὰ εἰσαγωγὴν τῶν τέκνων των, προτρέπουσαι ἴσως αὐτὰ εἰς διάπραξιν ἐγκλημάτους τινος ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν εἰσαγωγὴν των. Διὰ τοῦτο τὰ σχολεῖα ταῦτα δεόν, ὅσον τὸ δυνατόν, νὰ ἦναι ἀπλᾶ, μέτρια, καθαρὰ, λιτὰ καὶ ὑγιεινά.

Ἡ τροφή δεόν νὰ περιλαμβάνῃ 560 δράμια ἡμερησίως, στοιχίζει δὲ 5 λεπτὰ κατὰ τὰς γενομένας παρατηρήσεις. Ἴδου ἡ ἐβδομαδιαία τροφή τοιοῦτου κρατουμένου ἀνηλικίου ἐν Βελγίῳ: ἄρτος 1300 δράμια κατασκευαζόμενος ἐξ ἡμισείας ἐκ βρώζης καὶ σίτου, κρέας βόειον ἢ ἀγελαδινόν 187 δράμια,

λαρδί 26 δράμ. γεώμηλα 1520 δράμια, ἄρτος ἐκ κοσκινισμένου σίτου 90 δράμια, λαχανικὰ νωπὰ 155 δράμ., ραβόλια 120 δράμ., ὀρύζιον 130 δράμ., πιζέλια 125 δράμ., γάλα 110 δράμ., κρεὶ 110 δρ., ἄλας 75 δράμ. Πρὸ παντός ἡ τροφή δεόν νὰ περιλαμβάνῃ οὐσίαις ἀζωτώδεις ἀναγκαῖαι εἰς τὸν σχηματισμὸν τοῦ αἵματος καὶ οὐσίαις στερουμένας μὲν ἀζώτου, ἀλλὰ πλουσίας εἰς ἀνθρακικὸν ὀξύ καὶ ὑδρογόνον ἅτινα ἐπιζητεῖ ἡ ἀναπνοή.

Ἡ κατοικία πρέπει νὰ συγκεντρῶνῃ πάσας τὰς ὑγειονομικὰς συνθήκας ἅμα δὲ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐπιβλέψεως. Τὰ πρὸς κατοικίαν προσωρισμένα μέρη δεόν νὰ ἦναι μακρὰν ὅσον τὸ δυνατόν τῶν ἀκαθάρτων διενθύνσεων, νὰ φωτίζονται καὶ νὰ ἀερίζονται καλῶς, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ νὰ θερμαίνονται ὅπου τὸ κλίμα ἀπαιτεῖ τοῦτο.

Ἡ ἐνδυμασία δεόν νὰ ἦναι ἀνάλογος τῶν ἐποχῶν, νὰ μὴ διαφέρῃ πολὺ ἐκείνης, ἣν συνήθως φέρουσιν οἱ ἀνήλικοι ἐν τῇ κοινωνίᾳ, οὐδέποτε δὲ νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸ ἐνδυμα τῶν καταδίκων. Ὡσαύτως ἡ ἀποσκευὴ τῆς κλίνης ἀνάλογος. Ἐν Βελγίῳ χορηγοῦνται ἐκάστῳ ἀνηλικίῳ κρατουμένῳ 2 στρώματα ἐξ ἀχύρου, 2 προσκέφαλα, 2 ζεύγη σινδονῶν, 3 σκεπάσματα μάλλινα, 2 χειρόμικτρα, 1 σάκκος διὰ τὴν λινοστολήν. Τὰ λοιπὰ κινήτὰ ἐν γρήσει εἶναι ἀπλούστατα καὶ μὴ διαφέροντα τῶν πρὸς ταῖς οἰκογενεῖαις τοιοῦτων.

Ἡ γρήσις τοῦ ἡμερονυκτίου χρόνου κανονίζεται εἰς ὄρας ὡς ἐξῆς: ὕπνος 8.30', γεύματα 1.15', ἀνάγνωσις, ἀναψυχὴ ἀνάπαυσις, καθαρότης καὶ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις 3.15', σχολεῖον 2, ἐργασία 9, τὸ ὅλον ὄραι 24.

Ἐὰν ἡ φυσικὴ ἀνατροφή δεόν νὰ ἦ, ὡς περιεγράφη, διάφορος τοῦ οἰκοτροφείου ἢ ἠθικῆ ἀνατροφῆς τῶν ἀνηλικίων δεόν ἐπίσης νὰ ἦναι διάφορος τῆς τοῦ σχολείου. Ἐν Ἀγγλίᾳ περὶ τὴν ἠθικὴν ἀνατροφήν ἐπιβλήθη ἡ ἀνάπτυξις τῶν τοιοιτοτρόπως ἐκπαιδευμένων ἀνηλικίων ἤτο ἐπιβλαβής, καθόσον ἐξερχόμενοι τοῦ σχολείου ἠσθάνοντο περιφρόνησιν πρὸς τὸν βίον, ὃν ἐκαλοῦντο νὰ ἀναλάβωσιν, ὡς κατώτερον ἐκείνου εἰς ὃν ἐσυνήθισαν ἐν τῷ σχολείῳ. Διὰ τοῦτο ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὑπὸ ἐκπαιδευτικὸν σω-

φρονισμὸν ἀνηλίκων πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ περιορίζηται εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ λογικοῦ καὶ τὴν διάκρισιν τοῦ καλοῦ ἀπὸ τοῦ κακοῦ, τοῦ δικαίου ἀπὸ τοῦ ἀδίκου καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὑποχρεώσεων, ἃς ἔχει πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν κοινωνίαν, τὴν ἐμπνευσιν τοῦ πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐρωτος καὶ τὴν γνώσιν ἐπαγγελματικὸς τινος. Εἰς ταῦτα τὰ ὄρια περιοριζομένης τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀνηλίκων, ἡ ἐξοδος αὐτῶν εἰς τὴν κοινωνίαν θὰ ᾖ ἀσφαλὴς καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῶν τιμῶν πολιτῶν βεβαία. Πᾶσα ἀνωτέρα ἀνάπτυξις θὰ ᾖ ἐπιβλαβὴς καὶ ἀφορμὴ συμφορῆς ὄλων τῶν πτωχῶν ἀνηλίκων εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, ἐὰν ἠδύναντο φερ' εἰπεῖν νὰ ἐξέλθωσιν ἐκεῖθεν μὲ ἀπαιτήσεις διορισμοῦ ὑπαλλήλου, δικηγόρου ἢ ἱατροῦ.

Τὸ ζήτημα τῆς πειθαρχίας δὲν εἶναι ἥττον σπουδαῖον. Αὕτη ἐφαρμόζεται ἐξ ἄλλων τινῶν μέτρων, ἀνευ τῆς τηρήσεως τῶν ὁρίων αὕτη εἶναι δυσκατάρθωτος. Ἐν πρώταις δέον μετὰ φρονήσεως νὰ χωρίζονται οἱ σωφρονιζόμενοι ἀνήλικοι εἰς κατηγορίας κατὰ ἡλικίας, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης διαφθορᾶς καὶ πρὸς ἐφαρμογὴν ἀναλόγου πειθαρχίας καὶ σωφρονισμοῦ. Τρεῖς κατηγορίαι παραδέχονται ἐν τῇ διαβαθμίσει ταύτῃ τῆς ἡλικίας· ἡ πρώτη περιλαμβάνει τοὺς ἀνηλίκους μέχρι 11 ἐτῶν, ἡ δευτέρα τοὺς ἀνηλίκους 11—14 ἐτῶν καὶ ἡ τρίτη τοὺς 14—21 ἐτῶν. Κατὰ δεύτερον λόγον ἡ διάρκεια τοῦ σωφρονισμοῦ, ἢς ἀνωτάτων ὄριον εἶναι τὸ 21 ἔτος, δέον νὰ καθορίζηται κυρίως διὰ τῆς ἐφαρμογῆς, ἀναλόγως τῆς διαγωγῆς καὶ τῶν πνευματικῶν διαθέσεων τοῦ ἀνηλίκου. Ὅσοι τὸ δυνατόν δέον νὰ ἀποφεύγηται ἡ ἐξάντλησις τοῦ ἀνωτάτου ὁρίου τοῦ 21 ἔτους, διότι ἐν ταύτῃ ἡλικίᾳ ὁ ἀνήλικος δύναται νὰ ἀπωλέσῃ τὸ πνεῦμα τῆς οἰκογενείας, κατεχόμενος δὲ ὑπὸ ἀκράτου πόθου νὰ ἐξέλθῃ καὶ τοῖς ἄλλοις δύναται νὰ ᾖ ἐπικίνδυνος. Διὰ τοῦτο ἡ σωφρονιστικὴ ἐκπαίδευσις δέον νὰ πύξη, ἄμα ὡς ἀνήλικος παρέχει τὰς ἀπαιτούμενας ἠθικὰς ἐγγυήσεις. Κατὰ τρίτον λόγον συμβάλλει εἰς τὸ ζήτημα τῆς πειθαρχίας ὁ ἀριθμὸς τῶν σωφρονιζομένων. Οἱ διευθύνοντες τοιαῦτα σωφρονιστικὰ ἐκπαιδευτήρια ἔχουσι τοσαῦτα ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ βάρη, ὥστε ὁ ὑπερβολικὸς ἀριθμὸς τῶν σωφρονιζομένων θὰ παρενέβαλλε σημαντικὰ προσ-

κόμματα εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν. Τὸ ἐν Στοκχόλμῃ σωφρονιστικὸν συνέδριον ἀπεφάσισεν ἐπὶ τούτου, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν τῷ αὐτῷ ἰδρυματι ὀφείλει νὰ ᾖ περιωρισμένος, εἰς τρόπον ὥστε ὁ διευθυντὴς νὰ δύναται νὰ ἀσχολῆται προσωπικῶς δι' ἕνα ἕκαστον. Τοιοῦτος ἀριθμὸς ἐκπληρῶν τὰς συνθήκας ταύτας κρίνεται ὁ τῶν 300 ἀνηλίκων. Ἐπὶ τούτου συμφωνοῦσιν ἅπαντες οἱ ποινικολόγοι, ἀντιλεγόντων μόνον τῶν οἰκονομολόγων, φρονούντων ὅτι μόνον ἐν τοῖς μεγάλοις ἀριθμοῖς δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἐπιδιδωκομένη πρὸς αὐτῶν οἰκονομία. Πλὴν τὸ συμφέρον τῆς μορφώσεως τῶν ἀνηλίκων εἶναι ἀνώτερον, ὥστε νὰ δικαιολογηθῇ ἡ μερικὴ παράβασις τῶν οἰκονομολογικῶν ἀρχῶν. Ἐκαστος σωφρονιζόμενος ἀνήλικος στοιχίζει καθ' ἡμέραν εἰς φρ. ἐν Βελγίῳ 1.12, ἐν Γαλλίᾳ 1.20, ἐν Ἀγγλίᾳ 1.43, ἐν Σουηδίᾳ 1.50, ἐν Ἀμερικῇ 1.60, ὄλων τῶν ἐξόδων συμπεριλαμβανομένων.

Ἡ πειθαρχία εἶναι ὁ κύριος παράγων τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς· πειθαρχία καλῶς ἐννοουμένη, δέον νὰ ἐφαρμόζηται ὅπως ἀναπτύξη καὶ ποδηγητήσῃ οὐχὶ νὰ πιέσῃ, τὸν ἀνήλικον· νὰ ἀπευθύνηται δὲ εἰς τὴν λογικὴν καὶ τὴν συνειδητὴν αὐτοῦ, εἰς τρόπον ὥστε, ὅταν αὕτη ἐκλείψῃ, ὁ μαθητὴς νὰ ἔχῃ ἀποκτήσῃ τὴν ἐξίν, καὶ οὐχὶ πιεζόμενος, νὰ τὴν ἀκολουθῇ. Ἡ ὑπακοὴ πρέπει νὰ ἐπιτυγχάνηται ἐν ἐπιγνώσει ἐκτελέσεως καθήκοντος καὶ οὐχὶ διὰ τιμωριῶν, ὧν ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ πρέπει νὰ γίνηται χρῆσις· αὐταὶ δὲ δὲν πρέπει νὰ συνίστανται εἰς τὴν μείωσιν τῆς τροφῆς ἢ σωματικῆς τιμωρίας, ἀλλ' εἰς ἄλλας τινὰς στερήσεις. Ὡς πρέπει νὰ ὑπάρχωσι ποιναὶ τινες οὕτω καὶ ἀνταμοιβαί, ὧν τὴν κορωνίδα νὰ ἀποτελεῖ ἡ προσωρινὴ ἀπόλυσις ἐκ τοῦ σχολείου.

Ἡ κυρίως ἐκπαίδευσις τῶν ἀνηλίκων δέον νὰ ᾖ στοιχειώδης. Ἐκτὸς τῶν γραμμάτων, ἄλλα τινὰ πρακτικὰ μαθήματα τέχνης, μουσικῆς, γυμναστικῆς καὶ στρατιωτικῶν ἀσκήσεων εἶναι ἀναγκαῖα. Τὸ σχολεῖον διὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν δέον νὰ ᾖ διαρκές, διὰ τὴν δευτέραν ἡλικίαν μέχρι τοῦ 14 ἔτους 4 ὥρες καθ' ἑκάστην, ἀνευ δὲ τῶν 14 ἐτῶν 2 ὥρας καθ' ἑκάστην. Ὁ ὀργανισμὸς τῶν, ὅσον τὸ δυνατόν τέλειος διὰ τριμηνιαίων δια-

γωνισμάτων και ένιαυσίων βραβείων, να συντελῆ εἰς τὴν γέννησιν τῆς ἀμίλλης μεταξύ τῶν ἀνηλίκων. Διὰ τοῦ σχολείου κκοροθουῦται ἡ ἠθικὴ ἐκπαίδευσις τοῦ ἀνηλίκου, τιθεμένου εἰς θέσιν νὰ δικαίρῃ τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, τὸ δίκαιον ἀπὸ τοῦ ἀδίκου καὶ ἐμπνέοντος αὐτῷ τὴν μεταμέλειαν διὰ τὸ σφάλμα του. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλίαν κατατάσσεται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ σχολικὴν ἐκπαίδευσιν. Αὐταί, ἐάν δὲν συνοδεύονται ὑπὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, διὰ τῆς διδασκαλίαις τῶν ἄρχων τοῦ Εὐαγγελίου, δύνανται νὰ δώσωσιν ἀμύβολα ἀποτελέσματα.

Ἡ χρηστότης, εἰς ἣν τείνουσιν ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ ἐκπαίδευσις, θὰ ἔμεινεν ἄνευ ἀποτελέσματος ἐάν δὲν παρεῖχοντο τῷ ἐκπαιδευμένῳ ἀνηλίκῳ τὰ μέσα νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ, ἤτοι ἡ ἐργασίαν πρὸς ἀπόκτησιν ἐπαγγέλματος, ὅπερ ὀφείλει νὰ ἦναι ἡ ἀστικὸν ἢ ἀγροτικόν. Ἡ εἰς τὰ ἐπαγγέλματα κατάταξις τῶν ἐκπαιδευομένων ὀφείλει νὰ γίνηται ἀναλόγως τῶν φυσικῶν καὶ λοιπῶν προσόντων αὐτῶν. Τοιοῦτοτρόπως σωφρονιστικὸν τοιοῦτον καθίδρυμα διὰ 300 ἐκπαιδευομένους ἀνηλίκους πρέπει νὰ ἔχη 1800 στρέμματτα γῆς καὶ ἓνα ἀροτῆρα βοῦν ἀνὰ 10 καλλιεργημένα στρέμματτα. Τοιοῦτον καθίδρυμα 500 σωφρονιζομένων δέον νὰ διανεμῆ ὡς ἐξῆς τοὺς ἐκπαιδευομένους: σχολεῖον 190, ὑπηρετικαὶ ἐργασίαι 60, ἀγρόται 100, βιομηχανικαὶ ἐργασίαι 150. Ἐκτὸς τῆς ἀγροτικῆς ἐκπαίδευσως τὰ συνήθως διδασκόμενα ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις ἐπαγγέλματα εἶναι ἡ ραπτικὴ, ἡ ὑποδηματοποιία, ἡ ξυλουργικὴ, ἡ κλειθροποιία καὶ ἡ σιδηρουργικὴ. Ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἀνηλίκων δὲν πρέπει νὰ ἀναμένῃ τις κέρδη· αὕτη δέον νὰ χορηγῆται εἰς ἐργολάβους, οἵτινες ὀφελούμενοι ἐξ αὐτῆς, εἰς ἀμοιβὴν νὰ διδάσκωσι τοὺς ἀνηλίκους. Πρέπει νὰ νοηθῆ καλῶς ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἐκμεταλλευσίμου ἐργασίας, ἀλλὰ μόνον περὶ ἐκπαιδευτικῆς τοιαύτης.

Ἡδὴ τὸ ζήτημα τῆς διοικήσεως τῶν καθιδρυμάτων τούτων, ὅπερ εἶναι τὸ οὐσιωδέστερον, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἐπιδικωμένου σκοποῦ. Ἡ ἐκλογή τοῦ προσωπικοῦ ἀποτελεῖ κατὰ τὸ ἡμῖς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, τόσον ἐν ταῖς

φυλακαῖς, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐκπαιδευτικοῖς τούτοις σχολείοις. Φυσικὴ δεξιότης, ἐπιβλητικότης, ἀγγλῆσις, ἐπιστήμη, πείρα, ζήλος καὶ ἀφοσίωσις εἶναι σύμπλεγμα ἰδιοτήτων, αἵτινες δέον νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῷ προσωπικῷ καὶ ἰδίῳ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διευθυντοῦ, τῶν ἀποτελεσμάτων σωφρονιστικοῦ τινος σχολείου ἐξαρτωμένων ἐντελῶς ἐκ τῆς διευθύνσεως, ἧτις θελεῖ δοθῆ αὐτῷ. Μεγάλη ἐντεῦθεν εὐθύνη ἐπίκειται εἰς τὸν διευθυντὴν, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ προκοπὴ ἢ μὴ τοιοῦτου καθιδρύματος. Ὁ διευθύνων τοιοῦτον ἐκπαιδευτήριον δέον νὰ ἔχη ἀνάλογον τῆς εὐθύνης ἐλευθερίαν, ἐξ ἄλλου δὲ πρέπει νὰ ἐπιβλέπηται ὑπὸ συμβουλίου εἰδικοῦ, ὅπερ, ἐξελέγγχον τὸ παρελθὸν καὶ ἀπορραϊζον ἐπὶ τοῦ παρόντος, νὰ ποσθῆται εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς ἐξουσίας, ἣν διαχειρίζεται ὁ διευθυντής. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐπιβλεψίς αὕτη ἐνεργουμένη κατὰ τρόπον μειοῦντα τὴν αἴγλην τοῦ ἀξιώματος τοῦ διευθυντοῦ, δύνανται νὰ ἦναι ἐπιβλαβῆς.

Ἐκτὸς τοῦ διευθυντοῦ σπουδαῖα καθήκοντα εἰσὶν ἀνατεθειμένα εἰς τὸν ἐπιτηρητὴν τὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν ἱερέα, ὅστις πρέπει νὰ ἐκλέγηται μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Καὶ τοῦ ἱατροῦ τὰ καθήκοντα δὲν εἶναι ἥττον οὐσιώδη. Τὸ ἔργον ὅμως τῶν διδασκάλων εἶναι τὸ σπουδαιότερον μὴ ἐπιτηρηομένης ὡς πρὸς αὐτοὺς οὐδεμιᾶς οἰκονομίας· εἰς διδάσκαλος ἐπὶ 100 ἀνηλίκων εἶναι ἀπαραιτήτως ἀνεγκλιῶς ὅπως ἡ διδασκαλίαν ἢ ἀρπεφόρος καὶ ἀποτελεσματικὴ. Ἡ ἐκλογή τῶν διδασκάλων ἀπαιτεῖ τὴν με ἀλειτέραν προσοχὴν. Ἀφ' ἐτέρου ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπαλλήλων τοῦ σχολείου, ἐκτὸς τῶν ἐπιτηρητῶν φυλάκων (surveillants), δύνανται νὰ ἦναι ὅσον ἔνεστι περιωρισμένος. Οἱ ἐπιτηρηταὶ οὗτοι εἰσὶ τὸ κυριώτερον ὄργανον τῆς καλῆς λειτουργίας τῶν σχολείων τούτων ὡς καὶ τῶν φυλακῶν. Κακοὶ ἐπιτηρηταὶ δύνανται νὰ μηδενίσωσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ καλλιτέρου διευθυντοῦ· εἶναι οὗτοι ἡ ψυχὴ τοῦ ἰδρύματος καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐκλογή των εἶναι ἐκ τῶν δυσκολωτέρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιτηρητῶν δέον νὰ ἦναι ἐν ἀναλογίᾳ 5—6 τοῖς 100, πρέπει δὲ κατὰ τὸ δυνατόν τὸ 1/2 αὐτῶν νὰ γνωρίζῃ τὰς ἐν τῷ σχολείῳ διδασκόμενας τέχναις, ὅπως διὰ παραδείγματος

δεικνύωσι τοῖς ἐκπαιδευομένοις τὸν ζῆλον πρὸς τὴν ἐργασίαν. Τὸ ἕτερον $\frac{1}{2}$ δύναται νὰ ἐκλεχθῆ ἐκ τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ κατέχωσιν ἀνάπτυξιν τινὰ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των καὶ ὅπως χρησιμεύωσιν ὡς βοηθοὶ τῶν διδασκάλων ἐν ἀνάγκῃ. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πρόσπορον φυσικόν, ἀνατροφὴν καλὴν, χαρακτῆρα ἥπιον καὶ σταθερόν, πνεῦμα ἀρχινοίας καὶ δικαιοσύνης, ἡλικίαν ἄνω τῶν 25 ἐτῶν, νὰ ἐπιβάλλωνται καὶ ἐπὶ πλέον νὰ ἔχωσιν ἠθικὸτητα ἀποδεδειγμένην, προσωρισμένοι ὄντες νὰ δώσωσι τῷ ἀνηλίκῳ τὸ οἰκογενειακὸν πνεῦμα καὶ ἀνατροφὴν. Πρέπει ἴσως νὰ περαιοτηθῆ ὅτι, ὅπως ἐπιτύχη τις τοιοῦτους ἐπιτηρητάς, πρέπει νὰ τοὺς μισθοδοτήσῃ γενικότερον.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν ἐρχεται τελευταία ἡ τοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου τὸ σχέδιον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ συστήματος, ὅπερ ἤθελεν ἐφαρμοσθῆ. Τὰ κρατούντα συστήματα εἰσὶ τρία: 1) ἀγροτικὰ καταρύγια μὲ μικρὸν ἀριθμὸν ἐκπαιδευομένων, 2) σωφρονιστικὰ ἀποικίαι μὲ σύστημα οἰκογενειακόν, καὶ 3) σύστημα στρατωνισμοῦ. Τὸ τελευταῖον κρίνεται ὡς τὸ καταλληλότερον, ἔτι δὲ προτιμώτερον τυγχάνει σύστημα συγκεντροῦν τὴν 1 καὶ 3 ιδιότητα, ὡς ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ οἰκοδομὴ πρέπει νὰ ἦναι προφυλαγμένη κατὰ τῆς πυρκαϊᾶς, νὰ ἦναι προσήλιος, νὰ ἔχη αὐτὰς εὐρυχώρους, ἐν αἷς νὰ τοποθετῶνται τὸ νοσοκομεῖον, τὸ μαγειρεῖον, τὸ πλυντήριον καὶ τὰ λουτρά. Τὸ κεντρικὸν οἰκοδομημα δέον νὰ περιλαμβάνῃ τὸ παρατηρητήριον καὶ τέσσαρας τάξεις. Δύο πτέρυγες νὰ ἐκτείνωνται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ περικλείουσαι τὰ ἐργαστάσια, ἐκάστη δὲ τῶν πτερυγῶν τούτων δέον νὰ καλύπτῃ ἕκτασιν 320 μέτρων. Ἡ πτέρυξ ἡ φέρουσα πρὸς τὸ κέντρον τοῦ οἰκοδομηματος ἐκ τῆς εἰσόδου, δέον νὰ περικλείῃ τὰ δωμάτια τῆς ἀπομονώσεως, ἄνωθεν δὲ τούτων ἡ ἐκκλησία. Ἡ ἀπέναντι τῆς πτέρυγος ταύτης, ἡ τοῦ βάλθους, καὶ διὰ τῆς ὁποίας σχηματίζεται σχῆμα σταυροῦ, δέον νὰ περιέχῃ τὰ ἐστιατόρια, ἄνωθεν δὲ τῆς πτέρυγος ταύτης ὡς καὶ τῶν δύο τῶν ἐργαστασίων τὰ ὑπνωτήρια ἐξ τὸν ἀριθμὸν. Ἐκαστὸν ὑπνωτήριον πρέπει νὰ περιλαμβάνῃ 50 κλῖνας μετὰ κυβικοῦ ἐμβαδοῦ 23 μέτρων κατὰ

κλῖνην. Τὰ οἰκοδομήματα τῆς διευθύνσεως καὶ τοῦ προσωπικοῦ δέον νὰ ἰδρῶνται ἐν τῇ πρὸ τῆς εἰσόδου αὐλῇ. Πλεῖστοι ἄλλαι λεπτομέρειαι εἰσὶν ἀναγκαιόταται προκειμένου περὶ οἰκοδομῆς τοιοῦτου σωφρονιστικοῦ ἐκπαιδευτηρίου, δὲν εἶναι ὅμως τοῦ παρόντος στενοῦ χώρου.

Ὅπως ἡ πλῆθος τὸ ἔργον τῶν τοιούτων σωφρονιστικῶν σχολείων δέον νὰ λειτουργῆ καλῶς καὶ ἡ προσωρινὴ ἀπόλυσις χρηρηγομένη ὡς ἀμοιβὴ εἰς τοὺς ἐπιμελεστέρους, καὶ ὁ διοργανισμὸς τῶν προστατευτικῶν ἐταιριῶν, ὧν ἡ ὑπαρξίς εἶναι ἀναγκαιοτάτη διὰ τοὺς ἐκ τῶν σχολείων τούτων ἐξερχομένους ἀνηλίκους. Ἡ προσωρινὴ ἀπόλυσις τῶν ἀξίων ταύτης ἐκ τῶν σωφρονιζομένων προτείνεται κατὰ τριμηνίαν ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους: α') νὰ ἔχωσι συμπληρωμένην τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν ὁ ἀνήλικος ἐνεργεῖ μετὰ διακρίσεως, ἤτοι τὰ 17 ἔτη, β') νὰ ὑπέστησαν ἐκπαιδευτικὸν σωφρονισμὸν τοῦλάχιστον 3 ἐτῶν, γ') νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ κερδίζωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν δὲ τῆς ἐργασίας των καὶ δ') νὰ ἐσημειώθησαν εἰς τὸν πίνακα τῆς τιμῆς τοῦλάχιστον πρὸ ἑνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους.

Τοιοῦτος εἶναι ἐν συντόμῳ ὁ ὀργανισμὸς τῶν σωφρονιστικῶν ἐκπαιδευτηρίων τῶν ἀνηλίκων, ἐφαρμοζόμενος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν ταῖς Βελγικαῖς τοιοῦταις ἰδρύμασι. Προκειμένου καὶ παρ' ἡμῖν νὰ ἰδρυθῶσι φυλακαὶ ἀνηλίκων, εὐχρῆς ἔργον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τί γίνεται ἀλλαγῶν, ἰδρυομένης μικρᾶς μὲν καὶ ἀπλῆς φυλακῆς, μὴ καθυστερούσης ὅμως κατ' οὐδὲν ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀπαρατήτους συνθήκας τοῦ οἰκοδομήματος, πρὸς ἀπρόσκοπον αὐτῆς λειτουργίαν.

II. ΑΓΓΕΛΟΠΟΛΙΣ Τῶ 1889

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΑΜΕΙΟΥ ΟΔΟΠΟΙΑΣ Τῶ 1889

Δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γνώρισμα τῆς κρατούσης νομοθετικῆς ἁσυχμονίας, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ νόμος ΑΧΑΓ' τῆς 26 δεκεμβρίου 1887 (ἄρθρ. 2), δίδων ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ταμείου τῆς ὁδοποιίας τὴν ἐξουσια-

στικὴν ἔγκρισιν εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐσωτερικῶν, ἀφίνει τὴν γνωμοδοτικὴν ἀποστολὴν εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον. Ὅπως καὶ ἐν ἔλθῃ, τὸ συμβούλιον τῶν ὑπουργῶν ἐγνωμοδότησε καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν ἐνέκρινε τὸν ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐπιτήρης ὁδοποιεῖς ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν ἐπιτηρησίων τοῦ ταμείου τῆς ὁδοποιεῖς τοῦ 1889 ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν βάσεων.

Ἔσοδα 7,357,242 δρ., ἐκ τῶν ὁποίων α') 1,602,352 ἐκ προσοστῶν ἀνηκόντων τῇ ὁδοποιεῖ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ 1889 προϋπολογισθέντων δημοσίων ἐσόδων, β') 3,497,240 ἐκ προσοθέντων φόρων, γ') 440,550 ἐκ χορηγίας τοῦ κράτους καὶ ἐξ ἐκποιήσεως ἐθνικῶν γαιῶν, δ') 53,300 ἐκ τόκων ὁμολογιῶν, εὖς κέκτηται τὸ ταμεῖον τῆς ὁδοποιεῖς, καὶ ἐξ ἀπρόοπτων, ε') 1,764,300 ἐκ καθυστερούντων τοῦ ἔτους 1888.

Τὸ σύνολον τῶν ἐσόδων 7,357,242 δρ. διαμερίζεται μεταξὺ ἐθνικῆς, ἐπαρχικῆς καὶ δημοτικῆς ὁδοποιεῖς ὡς ἐξῆς: Διὰ τὴν ἐθνικὴν 5,867,917 δρ., ἐξ ὧν 5,647,017 ἐκ τακτικῶν πόρων (1,356,315 τοῦ 1889 καὶ 1,290,702 τοῦ 1888) καὶ 220,900 ἐξ ἐκτάκτων πόρων (41,300 τοῦ 1889 καὶ 179,600 τοῦ 1888). Διὰ τὴν ἐπαρχικὴν 744,665 δρ., ἐξ ὧν 738,665 ἐκ τακτικῶν πόρων (591,666 τοῦ 1889 καὶ 147,999 τοῦ 1888) καὶ 6,000 ἐκ διαφόρων ἀπρόοπτων. Διὰ τὴν δημοτικὴν 744,660 δρ., ἐξ ὧν 738,660 ἐκ τακτικῶν πόρων (591,661 τοῦ 1889 καὶ 146,999 τοῦ 1888) καὶ 6,000 ἐξ ἐκτάκτων πόρων ἀπρόοπτα.

Ἔξοδα 7,145,980 δρ., ἐκ τῶν ὁποίων α') γενικὰ ἔξοδα 1,221,140 δρ., ἧτοι 665,260 εἰς μισθοὺς προσωπικοῦ (πλὴν τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν), 44,880 εἰς ἔξοδα γραφείων καὶ ἐνοίκια καταστημάτων, 181,700 εἰς ὀδοπορικὰ καὶ ἀποζημιώσεις ὑπαλλήλων καὶ 329,300 εἰς χορηγίαν τοῦ κράτους πρὸς τὴν Ἑλλην. Ἀτμοπλοικὴν Ἑταιρίαν, β') ἔξοδα συντηρήσεως, ἀνακαινίσεως καὶ κατασκευῆς ὁδῶν 5,568,940 δρ. γ') ἀποζημιώσεις τῶν ὑπὸ ἐθνικῶν καὶ ἐπαρχικῶν ὁδῶν καταλαμβανόμενων γαιῶν καὶ κτημάτων 230,000 δρ. δ') προμήθειαι μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων 58,200 δραχ. ε') ἀπρόοπτα ἔξοδα 67,700 δρ.

Τὸ σύνολον τῶν ἐξόδων 7,145,980 δρ. διαμερίζεται μεταξὺ ἐθνικῆς, ἐπαρχικῆς καὶ δημοτικῆς ὁδοποιεῖς ὡς ἐξῆς: Διὰ τὴν ἐθνικὴν 5,779,820 δραχ., ἐξ ὧν 1,206,020 γενικὰ καὶ τακτικὰ ἔξοδα (πλὴν τοῦ ἐκ 15,140 μισθοῦ τῶν ἐπιτηρησίων τῶν ἐπαρχικῶν καὶ δημοτικῶν ὁδῶν), 975,175 εἰς συντηρήσιν ἐθνικῶν καὶ ἐπαρχικῶν ὁδῶν, 452,325 εἰς ἀνακαινίσεις ὁμοίων, 2,820,400 εἰς κατασκευὴν ἐθνικῶν ὁδῶν, 200,000 εἰς ἀποζημιώσεις κτημάτων καταλαμβανόμενων ὑπὸ ἐθνικῶν ὁδῶν, 58,200 εἰς προμήθειαι μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων, 67,700 εἰς ἀπρόοπτα. Διὰ τὴν ἐπαρχικὴν 719,340 δρ. ἐξ ὧν 680,940 εἰς τὴν κατασκευὴν ἐπαρχικῶν ὁδῶν, 8,400 εἰς μισθοὺς τῶν διὰ τὴν συντηρήσιν τῶν ἐπιστατῶν, 30,000 εἰς ἀποζημιώσεις κτημάτων καταλαμβανόμενων ὑπὸ ἐπαρχικῶν ὁδῶν. Διὰ τὴν δημοτικὴν 646,820 δρ., ἐξ ὧν 640,100 εἰς κατασκευὴν, συντηρήσιν καὶ ἀνακαινίσεις δημοτικῶν ὁδῶν, 6,720 εἰς μισθοὺς τῶν διὰ τὴν συντηρήσιν τῶν ἐπιστατῶν.

Χαρακτηριστικὴ ἐπίσης εἶναι ἡ μόλις κατὰ τὴν 24 μαρτίου 1889 αἴτησις τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν περὶ τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ταμείου τῆς ὁδοποιεῖς κατὰ τὴν πρώτην τριμηνίαν τοῦ 1889. Πῶς ἐβάδισε κατὰ τοὺς μῆνας τούτους ἡ ὁδοποιεῖς τῆς Ἑλλάδος; Ἐν γένει ἡ αἴτησις ἀφορᾷ εἰς 1,770,500 δρ. διανεμομένης ὡς ἐξῆς: Διοίκησις τοῦ ταμείου 5,500, ἀτμοπλοικὴ συγκοινωνία 82,500, διεύθυνσις τῶν δημοσίων ἔργων 6,000, ἔξοδα γενικὰ 80,500, ἀποδοχὴ ὑποδεεστέρου προσωπικοῦ 92,900, συντηρήσις ἐθνικῶν ὁδῶν 206,000, ἀνακαινίσεις ὁμοίων 61,600, συντηρήσις ἐπαρχικῶν ὁδῶν 83,000, ἀνακαινίσεις ὁμοίων 61,500, κατασκευὴ ἐθνικῶν ὁδῶν 807,000, ἔξοδα γαλλικῆς ἀποστολῆς 7,000, κατασκευὴ ἐπαρχικῶν ὁδῶν 112,000, κατασκευὴ κλπ. δημοτικῶν ὁδῶν 102,000.

A.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ - ΛΑΡΙΣΣΗΣ

Αἱ διαπραγματεύσεις τῆς κυβερνήσεως περί παραχωρήσεως τῆς κατασκευῆς καὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Λαρίσσης εἶχον ἀρκούντως προχωρήσει, πρὸ μηνὸς περὶ τοῦ, καὶ ἡ σύμβασις μικροῦ δεῖν ὑπεγράφητο, ἐν μὴ ἡ αἰφνιδίως ἐπελθοῦσα οἰκονομικὴ κρίσις τῆς Προξοφλητικῆς Τραπεζῆς τῶν Περσιῶν, συμπίπτουσα μετὰ τῶν δυσκολιῶν, ἃς τὸ ἄπορον κράτος ἐδείκνυε καὶ ἴσως ἐξκολουθεῖ νὰ δεικνύη πρὸς ἔνωσιν τῶν ἰδίων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μετὰ τῶν ἡμετέρων, διέκοπτεν αὐτάς. Ἡ κυβερνήσις ἐζήτησε νὰ εὕρῃ κερδοσκοπικὴν ἐταιρίαν πρὸς ἣν νὰ παρεχώρει τὸ δικαίωμα τῆς κατασκευῆς καὶ ἐκμεταλλεύσεως, ἐπὶ ἐγγυήσει τῆς ἐπικρατείας ὠρισμένου τόκου ἐπὶ τῶν μελλόντων νὰ δαπανηθῶσι κεφαλαίων πρὸς κατασκευὴν τῆς γραμμῆς, ἣτις θὰ ἔμενον ἐπὶ 99 ἔτη ἰδιοκτησίᾳ τῆς ἐταιρίας. Ἐν τούτοις τὸ εἰσαχθὲν καὶ ἐπιψηφισθὲν ἦδη ὑπὸ τῆς Βουλῆς νομοσχέδιον βασιζέται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι τὸ κράτος θέλει εὕρει μέγα συμφέρον εἴτε ἀναλαμβάνον αὐτὸ ἀπ' εὐθείας τὴν κατασκευὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν, εἴτε ἐκχωροῦν ταύτας εἰς ἰδιωτικὴν ἐταιρίαν ὑπὸ ἰδιωτέρους ὄρους. Διὸ καὶ ἐπρότεινε ἡ κυβερνήσις ὅπως τῇ ἐπιτροπῇ ἢ ἐκχώρησις τῆς διὰ γενικῆς ἐργολαβίας, κατ' ἀποκοπὴν, κατασκευῆς τῆς γραμμῆς Πειραιῶς - Λαρίσσης μετὰ διακλαδώσεων πρὸς τὴν ἀπέναντι τῆς Χαλκίδος ἀκτὴν καὶ τὸν λιμὲνα τῆς Λαμίας, σὺν τῇ ἐκχωρήσει δὲ νὰ τῇ δοθῇ καὶ ἡ ἄδεια τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς γραμμῆς ταύτης ὑπὸ τοῦ κράτους ἢ ὑπὸ ἐταιρίας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐλπίζεται ὅτι διὰ μικροτέρας δαπάνης θέλει κατασκευασθῆ ἡ γραμμὴ, ὅτι θέλει εἶσθαι τελειότερα καὶ ὅτι τὰ ἐπελευσόμενα τῶρα ἢ μετ' οὐ πολὺ κέρδη ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἔσονται ἀρκούντα, ὅπως ὠφελήσωσι τὸ κράτος σπουδαίως.

Διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γραμμῆς ταύτης, κατὰ τὸ 5 ἄρθρον τοῦ ψηφισθέντος νομοσχεδίου, δικαιούται ἡ κυβερνήσις νὰ

ἐκδώσῃ ἢ νὰ συνομολογήσῃ πάγιον ἢ χρεωλυτικὸν δάνειον, καταβληθησόμενον ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ εἰς χρυσὸν ἢ εἰς τραπεζικὰ γραμμάρια, ἐπὶ τιμῇ τοῦ ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου, ἀποφερούση πραγματικὸν κεφάλαιον 80,000,000 φρ. ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἐγγραφῆς πρώτης ὑποθήκης ἐφ' ὅλης τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καὶ τῶν παρερτημάτων τῆς, πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὀμολογιούχων, ἔτι δὲ τῆς παραχωρήσεως, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου τούτου, τῆς κηθαρῆς προσόδου τοῦ σιδηροδρόμου καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν ὀμολογιῶν καὶ τῶν τοκομεριδιῶν του ἀπὸ παντὸς φόρου καὶ δικαιοῦματος. Ἐπετρέπη δὲ ὡσαύτως ἡ συνομολόγησις συμπληρωτικοῦ δανείου 85,000 φρ. κατὰ χιλιόμετρον διὰ τὴν πρόσθετον γραμμὴν μέχρι τοῦ λιμένος Ἰτέας. Τὸ μῆκος τῆς μὲν κυρίως γραμμῆς ἔσεται 345 χιλιομέτρων, τῶν δὲ διακλαδώσεων 45 χιλιομέτρων, ἦτοι ἐν ὅλῳ 390 χιλιομέτρων, τὸ δὲ πλάτος 1 μ. 44/100 μεταξὺ τῶν ἐπιχωρικῶν χειλέων τῶν ράβδων. Ἡ γραμμὴ ἀρχομένη ἀπὸ Πειραιῶς θὰ διέρχεται διὰ τῶν Ἀθηνῶν, Τανάγρας, Θηβῶν, Λαμίας, Δομοκοῦ, καὶ θὰ καταλήγῃ εἰς Λάρισσαν μέχρι τῆς ἐνώσεώς τῆς μετὰ τοῦ θωακτικοῦ συμπλέγματος.

Ὡς γνωστὸν, μικρὰ συζήτησις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου τούτου ἐγένετο ἐν τῇ Βουλῇ, ἡ ἀναπτυχθεῖσα δὲ τοιαύτη ἐπεξετάθη μᾶλλον ἐπὶ ἐπουσιωδῶν, κέντρον ἔχουσα τὸ δυνατόν ἢ μὴ τῆς ἐνώσεως τῆς γραμμῆς ταύτης μετὰ τῶν τουρκικῶν σιδηροδρομῶν, διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν συγκοινωνίαν. Καὶ βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ μὴ ἀποβλέψῃ εἰς τὸ μετέχον οὐσιαστικότητος ζήτημα τῆς ἐνώσεως, ὅπερ δεόν νὰ θεωρηθῇ ὡς αἷτιον τῆς σιδηροδρομικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως καὶ τὸ ὅποσον εἶναι ἀνγκαιὰ προϋπὸθεσις τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου· ἀλλὰ φρονούμεν ὅτι τὸ ἄπορον κράτος θάπτον ἢ βράδιον θὰ ὑποχρεωθῇ νὰ ἐνώσῃ τὰς σιδηροδρομικὰς του γραμμὰς μετὰ τῶν ἡμετέρων, ἕνεκεν πολλῶν λόγων καὶ πρὸ πάντων τῶν στρατιωτικῶν. Ἐπομένως ἀνεμόμενον ὀλίγιστον μὲν χρόνον νὰ ἐνδιέτριβον ἐν τῷ θέματι τούτῳ, ἐκτενέστερον δὲ νὰ συνεζήτουν ἐπὶ ἄλλων μεγάλῃς σπουδαιότητος ἀντικειμένων, ὡς π. χ. περὶ τοῦ συμφερωτέρου τρόπου τῆς κατασκευῆς τῆς γραμμῆς, ἐκτελεσθησομένης παρ'

αὐτοῦ τοῦ κράτους ἀμέσως ἢ δι' ἐκχωρήσεως εἰς τινὰ ἑταιρίαν, ἔτι δὲ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκμεταλλεύσεως, περὶ τῆς ἐρεῦνης τῶν ἐπιτυχῶς ἰσχυόντων εἰς ἄλλα κράτη συστημάτων, περὶ ἐπενεκτέων οἰκονομιῶν ἐπὶ τῆς κατὰ χιλιόμετρον δαπάνης, περὶ τῆς καταλλήλου ἐκλογῆς τῆς ὀριστικῆς γραμμῆς, ἧτις δέον καθ' ἡμᾶς νὰ ᾖ οὐ μόνον ἢ μᾶλλον οἰκονομικώτερα, ἀλλὰ καὶ ἢ μεγαλειότερα τοπικὰ συμφέροντα ἐξυπηρετοῦσα κλπ. Πάντα ὅμως τὰ οὐσιαστικὰ ζητήματα ταῦτα ἐθεωρήθησαν, φαίνεται, πρὸς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους δευτερεύοντα, καί, ἐνῶ πρόκειται περὶ δαπάνης ὀγδοήκοντα ὄλων ἑκατομμυρίων καὶ περὶ τοσοῦτον μεγάλης ἐπιχειρήσεως οὐδεμίαν ἐπ' αὐτῶν συζήτησιν ἐποίησαν, πρὸς δεχθέντες τὸ νομοσχέδιον ὡς εἶχε συνταχθῆ παρὰ τῶν ὑπαλλήλων τῆς γαλλικῆς ἀποστολῆς. Ἀρκεῖ ὅτι αὕτη, ἀπὸ ἐσπευσμένων μελετῶν, κατέστρωσε πῖνακα ὑποδεικνύοντα τὴν πορείαν τῆς γραμμῆς, ἐμφαίνοντα τὰς δαπάνας τῆς κατασκευῆς καὶ ὑπολογίζοντα τὴν κατὰ χιλιόμετρον δαπάνην εἰς 203,000 φρ. καὶ ἀδιάρκρον ἐὰν μεταγενέστεραι μελέται τῶν αὐτῶν γόλλων μηχανικῶν κατέστρωσαν νέον διάγραμμα, ὅπερ, χωρὶς νὰ ἐλαττώσῃ τὸ μῆκος τῆς γραμμῆς, περιορίζει ἀρκούντως τὰς δαπάνας, μελλούσας τοῦ λοιποῦ νὰ ἀνέλθωσι κατὰ χιλιόμετρον, διὰ τῆς ἐκλογῆς τῆς ὁδοῦ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Κηρισσοῦ, οὐχὶ πλέον εἰς 203,000 φρ., ἀλλὰ μόνον εἰς 160,000 ! Τοιαῦται ὑπολογισμῶν ἀποστάσεις εἶναι ἐξόχως χαρακτηρηστικαί.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, τὸ δάνειον ὅπερ θὰ συνομολογηθῇ, ἐὰν συμφωνηθῇ νὰ γίνῃ εἰς χρυσόν, θὰ ἀνέλθῃ εἰς 80 περίπου ἢ 76,000,000 φρ. κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐνωτικῆς σημείου πρὸς τὸ τουρκικὸν σύμπλεγμα καὶ συμφώνως τῷ ἀκολουθῶν ὑπολογισμῶ :

	χιλιῶν	ἑλ. Τραπεζῆς	ἑλ. Τραπεζῆς
Ἐκ Πειραιῶς εἰς Λαρίσσαν	345 (160,000 φρ.)	55,200,000	φρ. 55,200,000
Ἐκ Λαρίσσης εἰς μεθόρια	55 " "	8,800,000	" "
" " " "	35 " "	" "	" 5,600,000
Διακλαδώσεις	100,000 "	4,500,000	" 4,500,000
Ἀποζημιώσεις γαιῶν	" "	2,600,000	" 2,500,000
Τόκοι διατίτης 6 %	" "	8,500,000	" 8,200,000
Ὅλον	" "	79,600,000	" 76,000,000

Ἐπὶ τῶν βάσεων τούτων συνταχθεῖσα ἡ κυβερνητικὴ ἐγκύκλιος ἐδημοσιεύθη πρὸς τὸν ἑνὸς ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἀλλαχού, καταστήσασα γνωστὸν, ὅτι εἰσὶ δεκταὶ προσφοραὶ ἐργολάβων, αἵτινες δέον νὰ ἀπευθύνωνται μέχρι τῆς 3/15 Ἰουνίου πρὸς τὸ ἐπὶ τῶν ἐσωτερικῶν ὑπουργεῖον. Κατὰ τὴν ἐγκύκλιον ταύτην, ἡ κατασκευὴ καὶ ἡ ἐκμετάλλευσίς τῆς γραμμῆς δύνανται νὰ ἀνατεθῶσιν εἰς τὸν αὐτὸν ἀνάδοχον, οὐχ ἦττον δὲ δυνατὸν νὰ ἐκχωρηθῶσι καὶ κεχωρισμένως. Ὡς ἐκ τούτου αἱ προσφοραὶ γίνονται δεκταὶ εἴτε ὁμοῦ διὰ τε τὴν κατασκευὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν, εἴτε κατὰ μέρος.

Ἡ ἀνάμιξις τοῦ κράτους εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων εἶναι σύμφωνα πρὸς τὰ ἰσχύοντα σήμερον συστήματα. Λαμβάνων δὲ τις ὑπ' ὄψιν τὰ ἑκατομμύρια, ἅτινα αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐπιχειρήσεις καταβροχθίζουσιν, εἰσὶ δεκτὴ ὅτι τὸ κράτος δὲν πρέπει νὰ μὲνη ἀδιάφορον περὶ τὴν ἐκλογὴν τοῦ συμφερωτέρου τρόπου τῆς κατασκευῆς. Τὸ ἀγγλο-αμερικανικὸν σύστημα, ὅπερ ὡς βᾶσιν ἔχει τὴν πρὸ ἰδιωτικῶν ἑταιριῶν κατασκευὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν τῶν τοιούτων ἔργων, στηρίζεται μᾶλλον ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς κερδοσκοπίας καὶ δὲν λαμβάνει ποσῶς ὑπ' ὄψιν τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας. Ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ πάντες οἱ κατασκευασθέντες κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο σιδηροδρομοὶ ἐστοίχισαν ἀκριβώτερον καὶ τὰ χαραχθέντα διαγράμματα δὲν κατεστρώθησαν συμφώνως τῷ συμφέροντι τοῦ κράτους. Λίαν δὲ εὐφρῶδες κατακρίνων ἄγγλος τις οἰκονομολόγος τὸ σύμπλεγμα τῶν ἀγγλικῶν σιδηροδρόμων ἔλεγει, ὅτι μὴτὶ τις, τοὺς πόδας τῆς βυθίζουσας εἰς μελάνην καὶ περιπατητικῶς πλανωμένη ἐπὶ ἀγγλικῆς τινος χάρτου, θὰ ἐσημείωνεν οἰκονομικώτερον καὶ ἐντελέστερον σιδηροδρομικὸν σύμπλεγμα τοῦ νῦν ὑπάρχοντος, ὅπερ δὲν ἐξυπηρετεῖ ποσῶς τὰ ἐπιτόπια συμφέροντα καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους. Ἐν γένει ὁμοίως τὰ πλεῖστα τῶν κρατῶν, ἀνεκὰθεν θεωρήσαντα τοὺς σιδηρὸν δρόμους ὡς ἀντικείμενον δημοσίου συμφέροντος, ἀνείμιχθησαν εἰς τὴν κατὰστρωσιν τῶν σχεδίων καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν σιδηροδρόμων τῶν καὶ οὐδέποτε, ἄνευ τῶν πρὸ εἰδικῶν ἀνδρῶν ἐπικνελημένων μελετῶν, παρεδέχθησαν τὰ προτεινόμενα, ἐναντίον πλειστάκις τοῦ

συμφέροντος του κράτους, παρά των ιδιωτικών εταιριών συμπλέγματι. Ἡ ἀνάμιξις μάλιστα αὕτη ἀπεδείχθη πάντοτε ἐπωφελής εἰς τὰ κράτη, διότι ὑπάρχουσι πλεῖστα πρᾶδειγματὰ καθ' ἃ ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους κατασκευὴ τῶν σιδηροδρόμων τυγχάνει κατὰ πᾶσι οἰκονομικωτέρα τῆς παρά των ιδιωτῶν. Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ, ὁ νῦν πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, ὅστις κατὰ τὸ 1881 ἐχηρημάτισεν ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν, ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 27 Ἰουλίου διασχυρίζετο ἐν τῇ Βουλῇ, ὅτι αἱ κατὰ χιλιόμετρον δαπάναι τῶν μὲν ὑπὸ τοῦ κράτους κατασκευαζομένων σιδηροδρόμων ἀνῆρχοντο εἰς 149,000 φρ. τῶν δὲ ὑπὸ ἐταιριῶν εἰς 220,000, τοῦτο δὲ ἐπὶ παραπλησίῳ ἐν ἀνωμαλίαις καὶ καμπαῖς ἐδάφους.

Καὶ παρ' ἡμῖν λοιπὸν ἡ τοῦ κράτους ἐπέμβασις δέον νὰ θεωρηθῇ ἀπαραίτητος διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος γραμμῆς, ἔχομεν δὲ λόγους νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἐὰν ἡ ἐπέμβασις αὕτη ἐνεργηθῇ, λογικῶς, αὐστηρῶς καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν συνήθη ἡμῖν χριστικὸν τρόπον, ἡ γραμμὴ αὕτη καὶ συμφερώτερον καὶ στερεώτερον θέλει κατασκευασθῆ. Πρὸς τοῦτο ὁμοῦ θεωροῦμεν ἀναγκαῖον τὸν διορισμὸν δεκαμελοῦς ἐκ βουλευτῶν ἐπιτροπῆς (ἀπριτισθησομένης ἐκ πέντε συμπολιτευομένων καὶ πέντε ἀντιπολιτευομένων), ὑπὸ τὰς διαθέσεις τῆς ὁποίας νὰ τεθῶσι γνωστῆς ἱκανότητος μηχανικοί, πρὸς διεύθυνσιν τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ὅλου ἔργου. Ἐκ τῆς συνεργασίας τῶν ἀρμοδίων, ἡμετέρων εἴτε καὶ ἀλλοδαπῶν, μηχανικῶν καὶ τῶν μᾶλλον εἰδημόνων βουλευτῶν, θὰ ἔγῃ πολλὰ νὰ ἀναμῆναι τὸ κράτος διὰ τε τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν στερεότητα ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς κατασκευῆς δέον ἡ κυβέρνησις νὰ ἐπιστήσῃ σπουδαίως τὴν προσοχὴν τῆς, πρὸ πάντων μάλιστα ἐὰν συμπέσῃ ἡ ἐταιρία, ἣτις θὰ ἀναλάβῃ τὴν κατασκευὴν, νὰ εἴναι διάφορος ἐκείνης πρὸς ἣν θὰ ἐκχωρηθῇ ἡ ἐκμετάλλευσις.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς κατασκευῆς τῆς διεθνούς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἕτερον ὡσαύτως σπουδαῖον ζήτημα τῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἱκανὸς ἀριθμὸς συγγραφέων πρᾶδεῖται, ὅτι ἡ παρά τοῦ κράτους ἐκμετάλλευσις θεωρεῖται προτιμωτέρα, διότι δι' αὐτῆς ἐπέρχεται ἡ τακτικὴ ἔκπτωσις τῶν τιμῶν πρὸς τὸ γενικὸν τῶν πολιτῶν συμφέρον, ἐπικρατεῖ κοινὸν σύστημα λειτουργίας καὶ διοικήσεως τῶν σιδηροδρόμων, ἐξασκεῖται αὐστηρὰ, ὁμοιόμορφος ἐπιβλεψίς κλπ. Ἄλλ' οἱ πλεῖστοι, διὰ τῆς αὐθεντίας των καὶ μόνης ἐπιβάλλοντες τὰς ιδέας των συγγραφεῖς, ἐκηρύχθησαν ἐναν-

τίον τῆς παρά τοῦ κράτους ἐκμεταλλεύσεως (1) καὶ ὑπὲρ τῆς παρ' ιδιωτικῶν ἐταιριῶν δι' ἐκχωρήσεως ἢ ἐνοικιάσεως. Οἱ λόγοι ἐφ' ὧν οἱ συγγραφεῖς οὗτοι στηρίζονται εἰσὶν οἱ ἑξῆς: α') δὲν ἔχεται ἀληθείας ὁ τεθεὶς παρά τινων κανὼν, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ ἐκμετάλλευσις ἐπιφέρει τὴν ἔκπτωσιν τῶν τιμῶν, διότι ὑποτίθεται ὅτι τὸ κράτος θέλει κανονίζει τὸ τιμολόγιον ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν του, ἐν ἧ δὲ ὑποθέσει θὰ ἐπῆρχετο ἔκπτωσις τῶν τιμῶν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ταξιδευόντων ἢ τῶν ἀποσταλλόντων ἐμπορεύματα κλπ., τὴν ἐν ταῖς προὑπολογισμοῖς προσγινομένην ἄλλειψιν ταύτην θὰ ἠναγκάζετο τὸ κράτος νὰ ἀναπληρώσῃ δι' ἄλλων μέσων καὶ διὰ φόρων, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἔβλαπτε διττῶς τὰ συμφέροντα τῶν μὴ ταξιδευόντων μηδὲ ἐμπορευομένων φορολογουμένων, β') ἡ διοικητικὴ αὕτη συγκέντρωσις πασῶν τῶν ὑπηρεσιῶν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ κράτους δὲν δύναται νὰ ἔγῃ καλὰς συνεπειάς, διότι αὐξανόμενου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπαλλήλων, τῶν ἐξαρτωμένων παρὰ τοῦ κράτους, αὐξάνει καὶ ἡ κακοήθεια καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν θησιθῶν, τῆς φοβερᾶς ταύτης πληγῆς τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, γ') αἱ δαπάναι τοῦ κράτους, κατὰ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκμετάλλευσιν, εἰσὶν ἀνώτεροι ἐκείνων, εἰς ἃς αἱ ιδιωτικαὶ ἐταιρικαὶ καθυποβάλλονται (2), δ') αἱ ἐγγυήσεις τὰς ὁποίας τὸ κράτος παρέχει δὲν δύναται νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς ἐκείνας, ἃς ἡ ἐταιρία ἀναλαμβάνει, διότι τὸ κράτος δύναται εὐχερέστερον τῆς ἐταιρίας νὰ προστατεύῃ τὰ ἐναντίον τῶν ιδιωτῶν συμφέροντά του, ε') ἡ σιδηροδρομικὴ ὑπηρεσία δὲν εἶναι τοσοῦτον εὐκόλος, ὅσον νομίζουσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἀφομοιώσωσιν αὐτὴν πρὸς τὴν ταχυδρομικὴν καὶ τηλεγραφικὴν, ἐπομένως τὸ κράτος μετὰ μεγάλης δυσκολίας θὰ δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς πολυποικίλους ὑποχρεώσεις του καὶ νὰ ἱκανοποιῇ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν πελατῶν του. Τέλος ἡ στατιστικὴ ἀποδεικνύει, ὅτι τὰ συμβαίνοντα σιδηροδρομικὰ ἀτυχήματα ἐπέρχονται πλείοτερον ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ κράτους ἐκμεταλλευομένων γραμμῶν καὶ ὀλιγώτερον ἐπὶ τῶν παρά ιδιωτικῶν ἐταιριῶν.

[1] Ἡ μελέτην ἡμῶν περὶ σιδηροδρόμων ἐν «Οἰκονομικῇ Ἐπιθεωρήσει» φύλ. μαρτίου 1888 σελ. 81.

[2] Ἐν Βελγίῳ αἱ δαπάναι ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ κράτους ἐκμετάλλευσιν ἀνέρχονται εἰς 67 τοῖς οἰο, ἐνῶ αἱ τῶν ἐταιριῶν εἰς 56 τοῖς οἰο. Ἐν Αὐστρίᾳ αἱ πρώται εἰς 69 τοῖς οἰο καὶ αἱ δευτέραι εἰς 63 τοῖς οἰο, ἐν Γερμανίᾳ αἱ πρώται εἰς 62.33 τοῖς οἰο καὶ αἱ δευτέραι εἰς 51.95 τοῖς οἰο, ἐν Πρωσσίᾳ αἱ πρώται εἰς 75 τοῖς οἰο καὶ αἱ δευτέραι εἰς 65 τοῖς οἰο, ἐν Σουηδίᾳ αἱ πρώται εἰς 70 τοῖς οἰο καὶ αἱ δευτέραι εἰς 60 τοῖς οἰο κλπ.

Συνοψίζοντες συνιστώμεν ὅσω τὸ δυνατόν μεγαλειτέραν ἐπέμβασιν τοῦ κράτους κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρόμων καὶ ὅσω τὸ ἐρικτὸν μικροτέραν κατὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν. Οὕτω μόνον καὶ δι' ὀλιγωτέρων δαπανῶν θὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ ποθομένου καὶ τὸ σιδηροδρομικὸν ἔργον θὰ κατασκευασθῆ ἐντελέστερον.

Ἐὰν δὲν ἀπκτᾷ ἡμᾶς ἡ μνήμη, τὴν 15 Σεπτεμβρίου 1830 ἐγένοντο τὰ ἐγκαίαια τῆς πρώτης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Λιβερπούλης εἰς Μπγγχεστρίαν. Ἡ δόξα ἀνήκει εἰς τὸν Γεώργιον Στέφενσον. Ἡδὴ πλησιάζουσι νὰ συμπληρωθῶσι 59 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, καὶ ὁ πεπολιτισμένος κόσμος ἀριθμῆται περὶ τὰς 100,000 λεύγας σιδηροδρόμων, ἧτοι ἕκτασιν ἑκατάκις μεγαλειτέραν τῆς περιφερείας τῆς γῆς. Πλέον τῶν 120,000, 000,000 φρ. ἐδαπανήθησαν πρὸς τοῦτο, ἀλλ' αἱ παικίλαι οικονομικαὶ ὠφέλειαι, αἵτινες ἐκ τῶν σιδηροδρόμων παρήχθησαν, εἰσὶν ἀνυπολόγιστοι. Οἰκονομία χρόνου καὶ χρήματος, ἰδοὺ τὰ κύρια ἀποτελέσματα. Τὰ πικρετόμενα δέ, ἀλλ' ὡσαύτως σπουδαῖα, εἰσὶ τὰ κρατοῦντα ἰσχυρὰ ρεύματα πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ ἐμπορικὰς τῶν λαῶν ἐπικοινωνίας, δι' ὧν τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐνδυνάμυται καὶ δι' ὧν ἔτι μᾶλλον ἡ παραγωγὴ καὶ ἡ κατανώλισις ἐμψυχούνται.

Ἐν τῇ καταπληκτικῇ ταύτῃ ἀναπτύξει τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας ἐν Εὐρώπῃ, ἡ γῶρα ἡμῶν, μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη χρόνων, δὲν ἐφέρετο εἰς τοὺς διεθνεῖς στατιστικούς τῶν σιδηροδρόμων πίνακας, διότι τὰ δέκα χιλιόμετρα τοῦ πρώτου ἡμῶν σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν-Πειραιῶς δὲν ἐθεωροῦντο ἄξια λόγου πρὸς ἀπομνημόνευσιν. Ἐὰν ὅμως αἰ ἀπό τινος λειτουργῶσαι γραμμὰ Πειραιῶς-Πελοποννήσου (306 χιλίόμ.), Βώλου-Λαρίσσης (204 χιλίόμ.) καὶ ἀλλὰ τινες ὑποδεέστεραι, προστεθῶσιν εἰς ἐκείνας, ὅς ἡ Βουλὴ ἐν τῇ ἐκτάκτῳ αὐτῆς συνόδῳ, τῇ δυναμένῃ ἐπιτυχῶς νὰ ἐπικληθῆ σιδηροδρομικῇ, παρεδέχθη ἐσχάτως, ἦται τὴν γραμμὴν Πειραιῶς-Λαρίσσης-Μεθοριῶν (400 χιλίόμ.), Πύργου-Γυθείου (183 χιλίόμ.), Πύργου-Πύλου (130 χιλίόμ.), καὶ ἄλλας τινὰς μικροτέρων ἐκτάσεων, καθὼς καὶ εἰς τὰς κατασκευαζομένας ἦδη γραμμὰς Μύλων-Τριπόλεως-Καλαμῶν (185 χιλίόμ.), Πύργου-Πατρῶν (104 χιλίόμ.) καὶ Μεσολογγίου-Ἀγρινίου (44 χιλίόμ.), ἀναβιβάζεται τὸ ὅλον τοῦ σιδηροδρομικοῦ ἡμῶν συμπλέγματος εἰς 1700 περίπου χιλιόμετρα. Ἡ ἀναλογία αὐτῶν πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς ἐπικρατείας εἶναι ὡς 1:1666.

Ε. ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ.